บทที่ 2

สถานะและบทบาทของบัตรเครดิตในทางเศรษฐกิจ

ความนำทั่วไป

สังคมประชาชาติปัจจุบัน รับแนวทางการพัฒนาทุกด้าน ไม่ว่าทางด้านเศรษฐกิจหรืออุตสาหกรรม หรือสังคม นับตั้งแต่จากอดีตมาจนปัจจุบัน แน่นอนในอนาคตก็จะพัฒนารูปแบบใหม่ๆต่อไปอีก ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ก็เพื่อความสะดวก รวดเร็วแก่สมาชิกในสังคมนั้นๆ นอกจากนั้นก็จะมีการเผยแพร่ นำไปใช้และขยายตัวการพัฒนาไปสู่สังคมอื่น นำไปสู่ระดับนานาประเทศ สิ่งที่ขาดไม่ได้จากสังคมมนุษย์ คือการดำเนินพาณิชยกิจด้วยการติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการ ทั้งมีการพัฒนารูปแบบของการใช้สิ่งของเพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนกันจนพัฒนามาเป็น"เงินตรา" ของแต่ละประเทศ เมื่อการติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการขยายวงออกไปเป็นการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศ อันเป็นจุดต้องนำเงินของแต่ละประเทศมาติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน จึงมีการกำหนดค่าของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินตราระหว่างประเทศขึ้นมาก็เพื่อความสะดวกในการติดต่อนั่นเอง นอกจากเงินตราแล้วยังมีการวิวัฒนาการรูปแบบของการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยให้แก่ผู้คนหรือที่เรียกว่า ผู้บริโภค มีโอกาสได้ใช้สื่อกลางแทนเงินตราที่มีการพัฒนารูปแบบจากอดีตมาจนปัจจุบัน สิ่งนั้น ก็คือ "บัตรเครดิต"(Credit Card) ซึ่งถือได้ว่าเป็นสื่อกลางที่เป็นวัตถุที่ให้ความสะดวก ปลอดภัยแก่ผู้ที่เป็นเจ้าของหรือที่เรียกว่า ผู้ถือบัตร นานับประการ เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกและมีแนวโน้มว่าจะยิ่งพัฒนาและขยายตัวกว้างออกไปอย่างไม่มีวันหยุดยั้ง

พิจารณาจากประวัติการกำเนิดของบัตรเครดิตแล้ว อาจมองย้อนกลับไปโดยเริ่มจากปี ค.ศ.1915 ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการออกเหรียญให้แก่ลูกค้าหรือพนักงาน เพื่อนำไปใช้ซื้อเชื่อสินค้าและบริการเรียกว่า ***บัตรร้านค้า (Shoppers' plates)***[1] ซึ่งเชื่อว่าเป็นที่มาของพัฒนาการ ***บัตรเครดิต*** ที่นำมาใช้และให้ความสะดวกและปลอดภัยมากกว่าการถือ

---

[1] Sayer, E. Peter,Credit Cards and The Law: an introduction, London: Billing & Sons Ltd.,1988),pp. 1-4.

เงินสด โดยการพัฒนาเริ่มขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นธุรกิจบัตรเครดิตเป็นที่นิยมแพร่หลายทั่วโลก หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นธุรกิจ "ซื้อเชื่อ" ชนิดที่มีการรับรองการรับชำระ [2]

ต้นกำเนิดของบัตรเครดิตธนาคาร (Bank Credit Card) เริ่มมาจาก นาย จอห์น ซี. บิกกิ้นส์ (John C. Biggins) ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านเครดิตลูกค้า ของธนาคารแฟลท บุช เนชั่นแนล แห่งบรู๊คลีน(Flatbush National Bank of Brooklyn) กรุงนิวยอร์ค ประเทศสหรัฐอเมริกา เริ่มเปิดบริการด้านเครดิตที่มีชื่อเรียกว่า Charge-it ด้วยการซื้อขายสินค้าในวงเงินต่ำระบบเงินเชื่อโดยใช้ ใบรับสินค้าชั่วคราว(scrip) กับร้านค้าเล็กๆ หลังจากขายสินค้า ร้านค้านำ ใบรับสินค้าชั่วคราว ฝากเข้าบัญชีเงินฝากของร้านค้าที่มีอยู่กับธนาคาร จากนั้นธนาคารก็ดำเนินการเรียกเก็บเงินตามจำนวนรวมที่ปรากฏในใบรับสินค้าชั่วคราว จากลูกค้าของธนาคารที่เป็นผู้ถือบัตร ต่อมามี ธนาคาร แพทเตอร์สัน เซฟวิ่ง และทรัสต์ จำกัด (Patterson Saving and Trust Company) มลรัฐนิวเจอร์ซี่ ก็ให้บริการระบบเครดิตคล้ายคลึงกันขึ้นมา

ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน ในปี ค.ศ.1950 บริษัท ไดเนอร์ส คลับ ได้ทำการออกบัตรสำหรับลูกค้าเพื่อวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ซื้อเชื่อเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวและบันเทิง (Travel and Entertainment (T & E) card) ซึ่งจากจุดนี้เอง ทำให้ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ให้ความสนใจ หันมาพัฒนารูปแบบการให้บริการสินเชื่อแก่ลูกค้าของธนาคาร ด้วยบัตรเครดิตซึ่งเหมือนกับระบบใบรับสินค้าชั่วคราว (scrip) ของบิ๊กกิ้นส์ ต่อมาประมาณ ค.ศ.1951 จึงมีการออกบัตรเครดิตที่มีรูปแบบทันสมัยขึ้นมาโดย ธนาคาร แฟรงกลิน เนชั่นแนล (Franklin National Bank) แห่งมลรัฐนิวยอร์ค จากนั้นก็มีการพัฒนารูปแบบการออกบัตรเครดิตอย่างต่อเนื่อง จึงถือว่าเป็นรูปแบบการแข่งขันของธุรกิจเกี่ยวกับการให้สินเชื่อรูปใหม่โดยธนาคารผู้ออกบัตรล้วนมีวัตถุประสงค์หารายได้ให้กับธนาคาร

---

[2] อนันต์ จันทรโอภากร, "ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิตในประเทศสหรัฐอเมริกา", วารสารนิติศาสตร์ ฉบับที่ 1 ปีที่ 16 (มีนาคม 2529), หน้า 3.

ในปี ค.ศ.1958 ธนาคารแห่งอเมริกา (Bank of America) ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ออกบัตรเครดิตมีชื่อเรียกว่า Bank Americard (ปัจจุบันเรียกว่า วีซ่า (Visa)) ปรากฏว่าเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางนับแต่เริ่มเปิดบริการ บริการลูกค้าจำนวนหลายล้านคนทั่วสหรัฐอเมริกา สังเกตจากจำนวนสมาชิกผู้ถือบัตร Bank Americards ในปี ค.ศ. 1970 มีสมาชิกกว่า 20 ล้านคน [3] นอกจากนั้น ยังมีการขยายธุรกิจบัตรเครดิตไปยังทวีปเอเชีย เริ่มจาก ฮ่องกง สิงคโปร์ ประเทศไทย ฟิลิปปินส์และกวม ก่อนขยายไปตั้งสาขาในประเทศกลุ่มยุโรปตะวันออก [4] หลังจากที่มีบัตรเครดิตธนาคาร(Bank Credit Card) ออกใช้แล้ว มีการพัฒนาธุรกิจบัตรเครดิตออกไปเป็นบัตรเครดิตประเภทต่างๆหลายชนิดด้วยกัน แต่วัตถุประสงค์หลักของบัตรทุกประเภทล้วนเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้า คือ ผู้ถือบัตรและร้านค้า ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับ ธนาคารและชนิด ประเภทของบัตร [5]

ประเทศไทย รับเอาวิวัฒนาการของธุรกิจบัตรเครดิตเข้ามาครั้งแรก เมื่อประมาณปี พ.ศ.2512 บริษัท ไดเนอร์ส อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด นำบัตรเครดิตชื่อ Diners Club มาเผยแพร่ ปรากฏว่าได้รับความนิยมพอสมควร เพราะความสะดวกปลอดภัยให้แก่ผู้ถือบัตรในการนำไปใช้ซื้อสินค้าและบริการทั้งในและต่างประเทศได้ดีกว่าพกพาเงินสดติดตัวไปในที่ต่างๆ จากนั้นการขยายตัวของบัตรเครดิตในรูปแบบต่างๆ ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางในประเทศไทย [6] เป็นรูปแบบธุรกิจบัตรเครดิตรูปแบบต่างๆ เป็นที่ยอมรับใช้ได้กับร้านค้าที่รับบัตรเครดิต จนมีผู้เรียกบัตรเครดิตเป็น "เงินพลาสติค" (Plastic Money) โดยทาง

---

[3] Krumme, Dwane,Banking and the Plastic Card,(Washington,D.C. :American Bankers Association, 1987), pp.3-4.

[4] Johnson Conrad, Bank of America, "Those Were The Days, My Friends..," It's Your Deal" in house publication, June-July, 1979

[5] Krumme, Dwane,opcit, pp.21.

[6] คู่แข่งธุรกิจ ฉบับพิเศษ รายสัปดาห์ : สรุปบัตรเครดิต '36, (23 พฤศจิกายน 2536), หน้า 7.

ธนาคารผู้ได้รับสิทธิเป็นผู้แทน (franchisee) นำเอาระบบสินเชื่อแบบต่างๆ เข้ามาผสมรวมถึงการยอมให้ใช้บัตรเครดิตเป็นบัตรเงินสด(cash card)ได้ เฉพาะเมื่อผู้ถือบัตรเครดิตของธนาคารยื่นคำร้องเพื่อขอใช้บัตรเครดิต [7] ให้ทำหน้าที่เหมือน เครื่องมือการเข้าถึง (access device) สำหรับการถอนเงินสดจากเครื่องถอนเงินอัตโนมัติ (automatic teller machine) เหมือนกับบัตรเงินสด(cash card) ชำระเงินค่าบริการ สาธารณูปโภคประเภทต่างๆ รวมทั้งการทำรายการโอนเงินข้ามบัญชี (transfer) ระหว่าง บัญชีเงินฝากกระแสรายวัน กับ บัญชีเงินฝากสะสมทรัพย์ ผ่านเครื่องเบิกเงินอัตโนมัติ (Automatic Teller Machine) ทั้งนี้ ล้วนแต่เป็นการอำนวยความสะดวก เสริมความปลอดภัยให้กับผู้ถือบัตรเครดิต นอกเหนือไปจากการแข่งขันกันในทางการค้าระหว่างธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นผู้ได้รับสิทธิเป็นผู้แทน (franchisee) ในการออกบัตรเครดิตแล้ว ยังเป็นการแข่งขันการให้บริการธนาคาร (banking services) ด้วยการนำเอาเครื่องมือทางเทคโนโลยีเข้ามาปรับปรุงการบริหารธนาคารสมัยใหม่ เรียกว่า การพัฒนาบริการธนาคาร (banking reengineering)

2.1. ประวัติความเป็นมาของธุรกิจบัตรเครดิต

ความหมายของบัตรเครดิต

"บัตร" หมายความถึง แผ่นเอกสาร ปึก [8] หรือสิ่งที่ใช้สำหรับการเขียนหรือพิมพ์ข้อความลงไปเพื่อสื่อความหมาย หรือบันทึกข้อมูล หรือข้อความ มักมีรูปร่างเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า ใช้เพื่อการแสดงตนของบุคคล [9]

---

[7] เอกสารโฆษณา ธนาคาร กรุงเทพ (มหาชน) จำกัด,2538, หน้า 2.

[8] สมบัติ จำปาเงิน, พจนานุกรมนักเรียน ฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น,2537), หน้า 138.

[9] Thompson, Della,The Oxford dictionary of current English, 2nd edition,1993,(New York:Oxford University Press 1992),pp.121.

"เครดิต"(Credit) หมายความถึง ความน่าเชื่อในการชำระหนี้[10] หรืออีกนัยหนึ่ง คือ สินเชื่อ หนี้ในเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นวิถีทางอันจะทำให้บุคคลหนึ่งเรียกว่า ลูกหนี้ได้ใช้ทรัพย์สินของอีกบุคคลหนึ่งเรียกว่า เจ้าหนี้ ซึ่งปกติใช้ในทางธุรกิจหรือสรุปโดยรวมคือบุคคลที่เรียกว่าเจ้าหนี้มอบความไว้วางไว้ให้กับบุคคลที่เรียกว่าลูกหนี้ [11] มีผู้แปล "บัตรเครดิต" (credit card)จากศัพท์ภาษาอังกฤษ หมายความถึงความไว้วางใจในการให้สินเชื่อ หนี้ในทางเศรษฐศาสตร์ด้วยการที่ บุคคลฝ่ายที่หนึ่ง เรียกว่า เจ้าหนี้หรือผู้ออกบัตรให้ความไว้วางใจทำให้ บุคคลฝ่ายที่สอง เรียกว่าลูกหนี้หรือผู้ถือบัตรซึ่งเป็นสมาชิกที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ถือบัตรโดยได้รับความไว้วางใจให้ใช้สินทรัพย์ของบุคคล ฝ่ายที่สาม เรียกว่า ร้านค้า ซึ่งยอมรับการให้ความไว้วางใจของเจ้าหนี้ ที่ให้แก่ลูกหนี้ในการซื้อสินค้าหรือบริการในรูปแบบสินเชื่อ โดย Diners CLub ออกบัตรในปี ค.ศ. 1950 กลายเป็นจุดเริ่มของสัญญา 3 ฝ่าย (tripartite arrangement)[12] จนปัจจุบัน ขณะที่ Uniform Consumer Credit Code มาตรา 1301(7) บัญญัติคำว่า **เครดิต** หมายถึงสิทธิที่ผู้เป็นเจ้าหนี้มอบให้กับลูกหนี้ในการผ่อนชำระหนี้ หรือก่อให้เกิดหนี้และผ่อนชำระหนี้นั้น [13]

บัตรเครดิต (Credit Card) คือ เครื่องมือของการชำระค่าสินค้าที่ทำให้ผู้ถือบัตรสามารถใช้สินค้าหรือบริการจากร้านค้า อันเนื่องจากการเตรียมการ (ไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อม)ของผู้ออกบัตร ซึ่งตกลงรับชำระเงินค่าสินค้าบริการแก่ร้านค้าจากนั้นผู้ถือบัตร

---

[10] สมบัติ จำปาเงิน,พจนานุกรมนักเรียน,(กรุงเทพมหานคร:สุวีริยาสาส์น,2537) หน้า 56

[11] วารี พงษ์เวช,"พจนานุกรมอังกฤษ - ไทย ว่าด้วยเศรษฐศาสตร์ การธนาคารและธุรกิจ",(กรุงเทพมหานคร:บริษัท สำนักพิมพ์ดวงกมล จำกัด,พ.ศ.2522),หน้า 135.

[12] Sayer, E.Peter,Credit Cards and The Law: an introduction, opcit, pp.1.

[13] Black, Henry Campbell, "Black's Law Dictionary",(St.Paul, Minnesota: West Publishing Co.,1991), pp.255.

มีหน้าที่ในการชำระเงินแก่ผู้ออกบัตรตามเงื่อนไขข้อตกลง บางครั้งบัตรเครดิตสามารถนำไปเบิกเงินสดได้ด้วย[14] ในหลายโอกาสที่เกิดความสับสนขึ้นมาอันเนื่องมาจากการที่เรียกชื่อบัตรประเภทต่างๆ ซึ่งบางครั้งสามารถทำรายการได้นอกเหนือไปจากหน้าที่ที่แท้จริงของบัตรเอง [15] ขณะที่ กรมตำรวจ อธิบายว่า **บัตรเครดิต** หมายถึง สื่อในการซื้อขายสินค้าหรือบริการ ระหว่างสมาชิกผู้ถือบัตร(ผู้ซื้อ)กับร้านค้าซึ่งเป็นผู้ขายสินค้าหรือบริการนั้น โดยมีผู้ออกบัตรเป็นตัวกลางเข้ามารับรองการชำระค่าสินค้าและบริการแก่ผู้ขาย [16]

พระราชบัญญัติ การฉ้อโกงบัตรเครดิต ค.ศ.1984 (The Credit Card Fraud Act 1984) มาตรา 1029 (e)(1) ของสหรัฐอเมริกา ให้คำนิยามคำว่า "**บัตรเครดิต**" หมายถึง บัตร เอกสารหรือวัตถุอื่นใด อันได้มีการจัดทำให้ปรากฏความหมาย ด้วยตัวอักษร ตัวเลขหรือสัญญลักษณ์ต่างๆ นอกจากนี้ยังให้รวมไปถึงรหัส หมายเลขบัตร ที่จัดทำขึ้นตามสัญญาเพื่อเป็นการให้สินเชื่อเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตรา สินค้า บริการหรือสิ่งอื่นที่มีมูลค่า โดยจะกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดลงของอายุบัตรไว้หรือไม่ก็ตาม [17]

ปี พ.ศ.2537 สมาคมธนาคารไทย ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย 15 ธนาคารและเป็นผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ประกอบด้วยอดีตผู้พิพากษา นักกฎหมาย เจ้าพนักงานตำรวจ ได้ร่วมกันทำการยกร่างกฎหมายเรียกว่า พระราชบัญญัติบัตรเครดิต พ.ศ....โดยให้นิยามคำว่า "**บัตรเครดิต**" หมายความว่า บัตร เอกสารหรือ

---

[14] Drury, Tony, Ferrier, W. Charles, Credit Cards,(London: Butterworth & Co (Publishers) Ltd,1984),pp. XII-5.

[15] Ibid, pp. XII.

[16] กลุ่มงานวิจัยปัญหาอาชญากรรม กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานแผนงานและงบประมาณ กรมตำรวจ, "รายงานการวิจัย เรื่อง ปัญหาอาชญากรรมบัตรเครดิตในปัจจุบัน : สาเหตุและการแก้ไข",(กรุงเทพมหานคร: กรมตำรวจ, 2536), หน้า 27

[17] ดู The Credit Card Fraud Act 1984 มาตรา 1029 (e)(1)ของสหรัฐฯ

วัตถุอื่นใด อันได้มีการจัดทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลขหรือสัญญลักษณ์ต่างๆ นอกจากนี้ยังให้รวมไปถึงรหัส หมายเลขบัตร ที่จัดทำขึ้นตามสัญญา เพื่อเป็นการให้สินเชื่อ เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตรา สินค้า บริการหรือสิ่งอื่นที่มีมูลค่า โดยจะกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดลงของอายุบัตรไว้หรือไม่ก็ตาม [18] เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการกระทำความผิดการทุจริตบัตรเครดิตจึงไม่เคยมีการวิเคราะห์ศัพท์คำว่า "บัตรเครดิต"ไว้ แต่ตามร่าง พระราชบัญญัติ บัตรเครดิต พ.ศ....ได้ให้คำนิยามศัพท์ไว้มีใจความคล้ายกับ พระราชบัญญัติ การฉ้อโกงบัตรเครดิต ค.ศ.1984(The Credit Card Fraud Act 1984)ของสหรัฐอเมริกา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงวิเคราะห์คำว่า "**บัตรเครดิต**" ตามพระราชบัญญัติ การฉ้อโกงบัตรเครดิต ค.ศ.1984(The Credit Card Fraud Act1984)ของสหรัฐอเมริกามาใช้

บัตรเครดิตเป็นเอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายอาญาไทย

บัตรเครดิต ปรากฏประวัติการดำเนินธุรกิจครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ.2512 จึงยังไม่เคยมีการแปลหรือให้ความหมายไว้ แต่ก็เป็นที่รู้จักเป็นอย่างดีว่า เมื่อกล่าวถึงบัตรเครดิตแล้วทำให้นึกถึง บัตรทำจากพลาสติครูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดประมาณ 8.5 X 5.5 ซม. ทนความร้อน มีรูปรอยตราของเครื่องหมายที่บริษัทผู้ออกบัตรเคลือบด้วยกรรมวิธีพิเศษทั้งด้านหน้าและด้านหลัง [19] พร้อมกับมีรอยพิมพ์นูน (embossing)เกี่ยวกับ ชื่อ สกุล หมายเลขบัตร วันที่ออกบัตรและวันหมดอายุด้านหน้า ขณะที่ด้านหลังบัตรจะมีแถบลายมือชื่อเจ้าของบัตรปรากฏอยู่ใต้แถบข้อมูลแม่เหล็ก (Magnetic stripe) ซึ่งมีการบรรจุข้อมูล

---

[18] ร่าง พระราชบัญญัติ บัตรเครดิต พ.ศ. ...., ชมรมธนาคารไทย, หน้า 1.

[19] จรัสศรี จริยากูล, "มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมบัตรเครดิต", (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2533), หน้า 57.

(encoding)ประเภทเดียวกับที่พิมพ์นูนด้านหน้าบัตรไว้ในแถบข้อมูลแม่เหล็ก การที่บุคคลใดจะเป็นผู้ถือบัตรเครดิต ต้องผ่านกรรมวิธีการยื่นใบสมัครขอเป็นผู้ถือบัตรเครดิตและผ่านการตรวจสอบความไว้วางใจในการชำระหนี้ โดยยอมรับในเงื่อนไข ข้อกำหนดที่ระบุในสัญญาบัตรเครดิต ผู้ออกบัตรจึงออกบัตรเครดิตให้กับผู้ถือบัตรด้วยการระบุชื่อเจ้าของบัตรไว้ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นการให้สิทธิเฉพาะบุคคลที่มีชื่อเป็นเจ้าของบัตรในการนำบัตรเครดิตไปใช้ในการชำระค่าสินค้าหรือบริการซึ่งก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์เกี่ยวกับสัญญาบัตรเครดิตที่มีลักษณะเป็นการซื้อขายและการกู้ยืมเงินระหว่างผู้ถือบัตรกับผู้รับการใช้บัตรและกับผู้ออกบัตร

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(7) บัญญัติว่า "เอกสาร หมายความว่า กระดาษหรือวัตถุอื่นใดซึ่งได้ทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข ผัง หรือแผนแบบอย่างอื่นจะเป็นโดยวิธีพิมพ์ ถ่ายภาพหรือวิธีอื่นอันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น"

เรื่องเอกสารยังเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจอยู่เสมอ ตามคำจำกัดความในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(7) ความสำคัญอยู่ที่คำว่า "ทำให้ปรากฏความหมาย" ซึ่งหมายถึงคนได้ทำขึ้นเพื่อให้มีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงอยู่ที่ความต้องการของบุคคลที่ทำนั้นว่ามีความประสงค์จะให้มีความหมาย ทั้งใช้ในความหมายนั้นด้วย ถือว่าเป็นเอกสาร หากขีดเขียนหรือทำขึ้นแล้ว แม้จะมีตัวหนังสือ หรือตัวเลข อ่านได้ความหมายแล้ว แต่ผู้ทำไม่ต้องการให้มีความหมายอันใดเลย ย่อมไม่เป็นเอกสาร [20]

เมื่อดูจากสภาพของบัตรเครดิต จะเห็นได้ว่าปัจจุบันตัวบัตรทำจากวัสดุที่เป็นพลาสติคลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด 8.5 X 5.5. เซนติเมตร มีรูปรอยตราและสีสรรเพื่อให้เป็นที่สะดุดตา พิมพ์ชื่อและนามสกุลเจ้าของบัตร หมายเลขบัตร วันออกบัตรและวันหมดอายุด้านหน้า พร้อมด้วยแถบสามมิติเรืองแสงป้องกันการปลอม(hologram) รุ่นใหม่มักมีรูปถ่ายของ

---

[20] จิตติ เจริญฉ่ำ, บันทึกทอง ท้ายชี้ขาดความเห็นแย้งของสำนักงานอัยการสูงสุด, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, 2537), หน้า 585.

เจ้าของบัตรปรากฏให้เห็น ซึ่งบริษัทผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตนำเอามาตรการดังกล่าวออกใช้ก็เพื่อเป็นการป้องกันการทุจริตปลอมแปลงเพราะก่อนหน้านั้นการทุจริตด้วยการปลอมบัตรเครดิตสร้างความเสียหายต่อธุรกิจบัตรเครดิตมูลค่ามหาศาลในแต่ละปี ส่วนด้านหลังบัตรมีแถบลายมือชื่อ (signature panel) เจ้าของบัตร อยู่ใต้แถบบันทึกข้อมูลแม่เหล็ก (magnetic stripe) จึงถือว่าบัตรเครดิตเป็น **เอกสาร** ตามนัย มาตรา 1(7) แห่งประมวลกฎหมายอาญา

นอกจากนั้น มาตรา 1 (9) บัญญัติว่า "**เอกสารสิทธิ** หมายความว่า เอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวนหรือระงับซึ่งสิทธิ"

คำว่า "สิทธิ" กฎหมายไม่ได้ให้คำจำกัดความไว้ แต่ความหมายอย่างกว้างของคำว่า สิทธิ หมายถึงประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ ถือว่าเป็นสิทธิทั้งสิ้น นักกฎหมายเยอรมัน ชื่อ เธอริ่ง (Thering) ให้ความเห็นว่า สิทธิ เป็นประโยชน์ ในขณะที่นักกฎหมายชาวเยอรมันอีกคนหนึ่ง คือ วินไชม์ (Windshied) ให้ความเห็นว่า สิทธิ เป็น "อำนาจ" [21] ในที่สุดนักกฎหมายที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศเยอรมันให้คำจำกัดความของคำว่า **"สิทธิ คือ อำนาจที่กฎหมายให้ เพื่อให้สำเร็จประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครอง"** [22] เมื่อบัตรเครดิตเป็นเอกสาร แต่วัตถุประสงค์ในการออก ก็เพื่อให้สิทธิประโยชน์เฉพาะผู้ถือบัตรเครดิต นำไปใช้ซื้อสินค้าหรือบริการจากร้านค้าที่รับบัตรเครดิต ที่ต้องทำหลักฐานการซื้อแบบสินเชื่อด้วยบัตรเครดิตที่ออกให้ใช้ได้เฉพาะเจ้าของบัตรและก่อให้เกิดสิทธิขึ้นกับร้านค้ารับบัตรเครดิต ที่นำไปเรียกเก็บเงินจากผู้ออกบัตรได้ จึงถือว่าเป็นเอกสารสิทธิซึ่ง ร้านค้าให้ความเชื่อถือในวงการธุรกิจแก่**ผู้ออกบัตร**มากกว่า**ผู้ถือบัตร** จึงสามารถซื้อสินค้าบริการจากร้านค้าซึ่งปกติไม่ยอม"**ขายเชื่อ**" หากไม่มีบัตรเครดิตมาแสดง จึงเป็นทำสัญญาซื้อขายที่

---

[21] จิตติ เจริญฉ่ำ, บันทึกทอง ท้ายชี้ขาดความเห็นแย้งของสำนักงานอัยการสูงสุด, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, 2537), หน้า 289.

[22] หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 9, หน้า 187.

ก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือบัตร ร้านค้ารับบัตรเครดิตและผู้ออกบัตร อันเป็นการก่อให้เกิดการโอนสิทธิในทรัพย์สิน

ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงขอนำเอาแนวทางการวิเคราะห์นิยามคำว่า "เอกสารสิทธิ" มาใช้กับ บัตรเครดิต ว่าเป็น เอกสารสิทธิ ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (7) และ (9)

2.1.1.ประเทศไทย

เมื่อปี พ.ศ.2511 (ค.ศ.1969) บริษัท ไดเนอร์สคลับ (ประเทศไทย) จำกัด ได้เข้ามาก่อตั้งในประเทศไทย นับเป็นบริษัทแรกที่เข้ามาดำเนินธุรกิจบัตรเครดิต ด้วยการออกบัตรเครดิตที่รู้จักภายใต้ชื่อว่า ไดเนอร์สคลับ (Diners Club) ในปี พ.ศ.2512 แม้ในระยะแรกจะยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร เพราะสมาชิกผู้ถือบัตรส่วนใหญ่เป็น นักบริหารอาวุโสที่มีจำนวนไม่กี่คน ต่อมาในปี พ.ศ.2513 ธนาคารแห่งอเมริกา (Bank Of America) นำบัตรเครดิตต่างประเทศ ซึ่งในขณะนั้นมีชื่อเรียกว่า Bank Americard แต่ต่อมาเปลี่ยนชื่อเรียกใหม่ว่า วีซ่า (Visa) เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย ซึ่งปรากฏในคำกล่าวของ นาย Conrad Johnson อดีตรองประธานของ ธนาคารแห่งอเมริกา ในการประชุม การตลาดบัตรเครดิตแห่งโลก (Worldwide Bank Card Sales & Marketing Meeting) [23] ว่าหลังการเปิดสาขาต่างประเทศ (overseas branch) แห่งแรกในฮ่องกงเมื่อปี พ.ศ.2511(ค.ศ.1968)เปิดรับสมาชิกผู้ถือบัตรเครดิตได้รับความสำเร็จมาก พร้อมด้วยแผนการขยายตลาดธุรกิจบัตรเครดิตเข้ามาในประเทศไทย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์และกวม ก่อนขยายตลาดบัตรเครดิตไปสู่ทวีปยุโรปตะวันออก เช่น สหสาธารณรัฐสังคมนิยมรัสเซีย (United States of Socialist of Russia) (ในขณะนั้น) ออส

---

[23] Johnson Conrad, Bank of America, "Those Were The Days, My Friends..," It's Your Deal" in house publication, June-July, 1979

เตรีย บุลกาเรีย ฮังการีและเชคโกสโลวาเกีย จากนั้นก็ขยายตลาดธุรกิจบัตรเครดิตไปยังอาร์เจนตินา แข่งขันกับ อเมริกันเอ็กซเพรส, ไดเนอร์สคลับ

ต่อมาปี พ.ศ.2515 (ค.ศ.1972) สถาบันการเงินในประเทศไทย ได้แก่ ธนาคาร กสิกรไทย จำกัด ร่วมกับ ธนาคารศรีนคร จำกัด ทำการออกบัตรเครดิตซึ่งเป็นที่รู้จักว่า "บัตรเครดิตเอนกประสงค์" จึงถือได้ว่าเป็นการกำเนิดธุรกิจบัตรเครดิตที่มีบริษัทของคนไทยเป็นเจ้าของผู้ออกบัตรเครดิตครั้งแรกในประเทศไทย

ประมาณ พ.ศ.2517 (ค.ศ.1974) ธนาคาร กสิกรไทย จำกัด ได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ได้รับสิทธิให้เป็นผู้แทน(franchisee) ในการออกบัตรเครดิตต่างประเทศ คือ มาสเตอร์ คาร์ด (Master Card) มาเผยแพร่ในประเทศไทย

ในปี พ.ศ.2521 (ค.ศ.1978) ธนาคาร กสิกรไทย จำกัด แยกตัวออกมาดำเนินธุรกิจบัตรเครดิตของตนเอง เรียกว่า "บัตรเครดิตธนาคารกสิกรไทย" ในขณะที่ธนาคาร ศรีนคร จำกัด ทำการออกบัตรเครดิตที่มีชื่อเรียกว่า "บัตรเอนกประสงค์ธนาคารศรีนคร" จึงถือได้ว่าเป็นการออกบัตรเครดิตภายในประเทศ(Domestic credit card) ทำให้เริ่มมีการแข่งขันทางธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทยขึ้นมา [24]

ต่อมาในปี พ.ศ.2522 (ค.ศ.1979) ธนาคาร กสิกรไทย จำกัด เข้าเป็นสมาชิกของ วีซ่าอินเตอร์เนชั่นแนล (Visa International) และได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ได้รับสิทธิในการเป็นผู้แทน(franchisee) ออกบัตรเครดิต วีซ่า(Visa)ในประเทศไทย

---

[24] ชุติมา คำปุ้ย, "บัตรเครดิต: เงินพลาสติดในยุคนี้", สรุปข่าวธุรกิจ (ปีที่ 21 ฉบับที่ 2, 16-31 มกราคม 2533), หน้า 28-29.

ในปี พ.ศ.2524 (ค.ศ.1981)บริษัท ซี ทัวร์ จำกัด (Sea Tours Co., Ltd.) ตกลงร่วมกับ บริษัท อเมริกัน เอ็กซเพรส จำกัด โดยมีธนาคาร กรุงเทพ จำกัด ร่วมทุนกันตั้ง บริษัท อเมริกัน เอ็กซเพรส (ประเทศไทย) จำกัด (American Express (Thailand) Co.,Ltd.) ออกบัตรเครดิต อเมริกัน เอ็กซเพรส [25] ปรากฏว่าบัตรเครดิตได้รับความนิยมมาก มีการประมาณการว่า ณ เมื่อสิ้นปี 2536 มีผู้ถือบัตรเครดิตทั้งบัตรเครดิตในประเทศและระหว่างประเทศมากกว่า 1.7 ล้านใบ ทั้งยังมีห้างสรรพสินค้าใหญ่ๆ บางแห่งทำการออกบัตรเครดิต เพื่อใช้ซื้อสินค้าและบริการเฉพาะในกิจการของห้างสรรพสินค้าหรือสาขาตน เรียกว่า บัตรเครดิตห้างสรรพสินค้า(store card) ซึ่งทางห้างฯออกให้กับผู้ถือบัตรที่สมัครเป็นสมาชิกของห้างฯ ไม่มีการเก็บค่าสมาชิกแรกเข้าหรือค่าสมาชิกรายปี โดยผู้ถือบัตรเครดิตของห้างฯ นำบัตรเครดิตชนิดดังกล่าวไปซื้อสินค้าหรือบริการจากทุกสาขาของห้างนั้นๆได้

ดังนั้น เมื่อพิจารณาประวัติและการพัฒนาของธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทย จึงสามารถแยกบัตรเครดิตออกตามขอบเขตของการใช้บัตรเครดิตได้ ดังนี้ [26]

1.**บัตรเครดิตระหว่างประเทศ (International Credit Card)** ใช้ได้สำหรับการซื้อสินค้าและบริการตามร้านค้ารับบัตรเครดิตทั้งภายในและต่างประเทศ ได้แก่ วีซ่า คาร์ด, มาสเตอร์ คาร์ด, อเมริกันเอ็กซเพรส, ไดเนอร์สคลับ ฯลฯ (ดู แผนภูมิวงจรบัตรเครดิตที่ใช้ในต่างประเทศ แผนภูมิที่ 2.1 หน้า 20)

---

[25] จรัสศรี จริยากูล, "มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมบัตรเครดิต", (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 57.

[26] อรรถพร กระจายวงศ์, "มาตราการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้ถือบัตรเครดิต", วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533, หน้า 11.

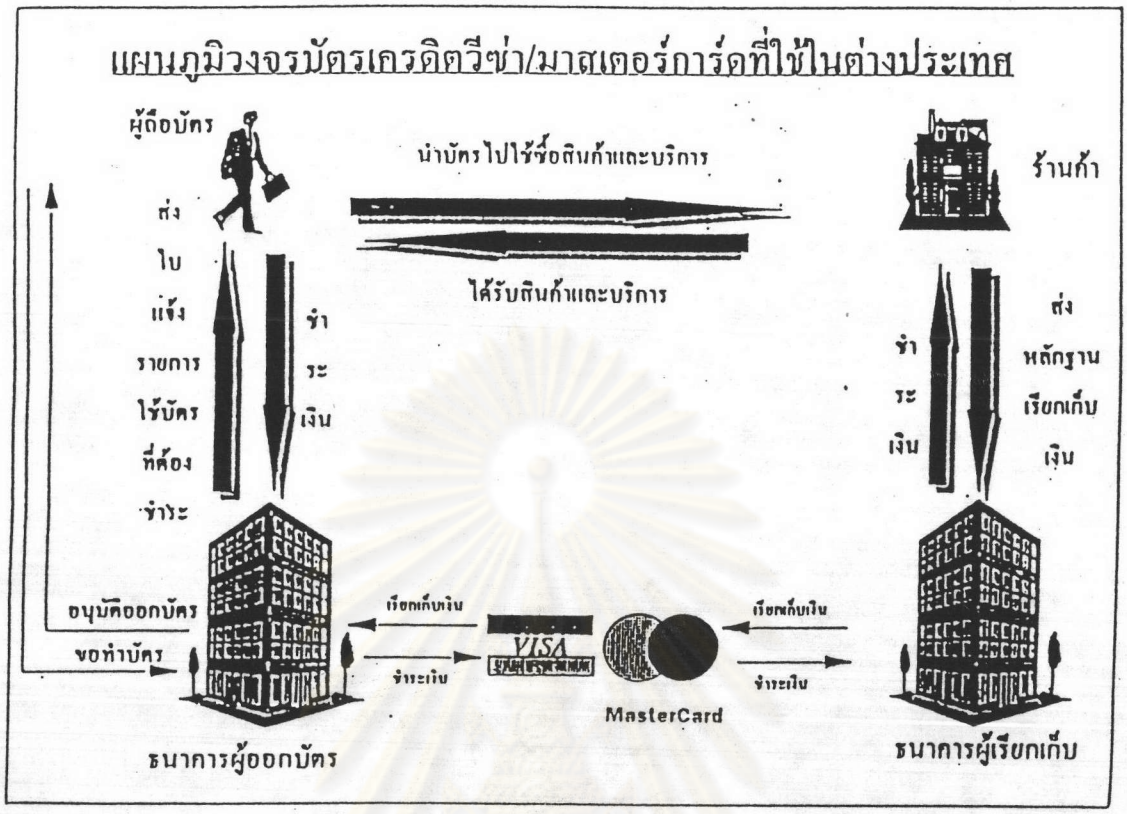

แผนภูมิที่ 2.1

2.**บัตรเครดิตในประเทศ (Domestic Credit Card)** ใช้สำหรับการซื้อสินค้าและบริการตามร้านค้ารับบัตรเครดิตเฉพาะในประเทศไทย โดยธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ในประเทศไทย ทำการออกบัตรเครดิตของธนาคารเพื่อให้ลูกค้าที่มีบัญชีเงินฝากอยู่กับธนาคารเป็นสมาชิกผู้ถือบัตร นำไปซื้อสินค้าและบริการจากบรรดาร้านค้าที่ธนาคารติดต่อให้เป็นร้านค้ารับบัตรเครดิต (card recipient) โดยคิดค่าธรรมเนียมเล็กน้อยจากร้านค้า ซึ่งส่วนใหญ่บรรดาร้านค้ารับบัตรเครดิต มีบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน (current account) เพื่อการนำเอา ใบบันทึกการขาย (sales slip) มาขายให้กับธนาคาร ต่างก็เป็นลูกค้าของธนาคารอยู่แล้ว บัตรเครดิตภายในประเทศที่มีการออกมาใช้ เช่น บัตรเครดิตธนาคารกรุงเทพ (มหาชน) จำกัด, บัตรโพธิ์เงินโพธิ์ทอง ธนาคารไทยพาณิชย์ (มหาชน) จำกัด, บัตรเครดิต ธนาคาร กสิกรไทย (มหาชน) จำกัดและบัตรเอนกประสงค์ ธนาคาร ศรีนคร (มหาชน) จำกัด เป็นต้น (ดู แผนภูมิวงจรบัตรเครดิตภายในประเทศ และบัตรเครดิตที่ใช้ภายในประเทศ แผนภูมิที่ 2.2 และแผนภูมิที่ 2.3. หน้า 21)

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

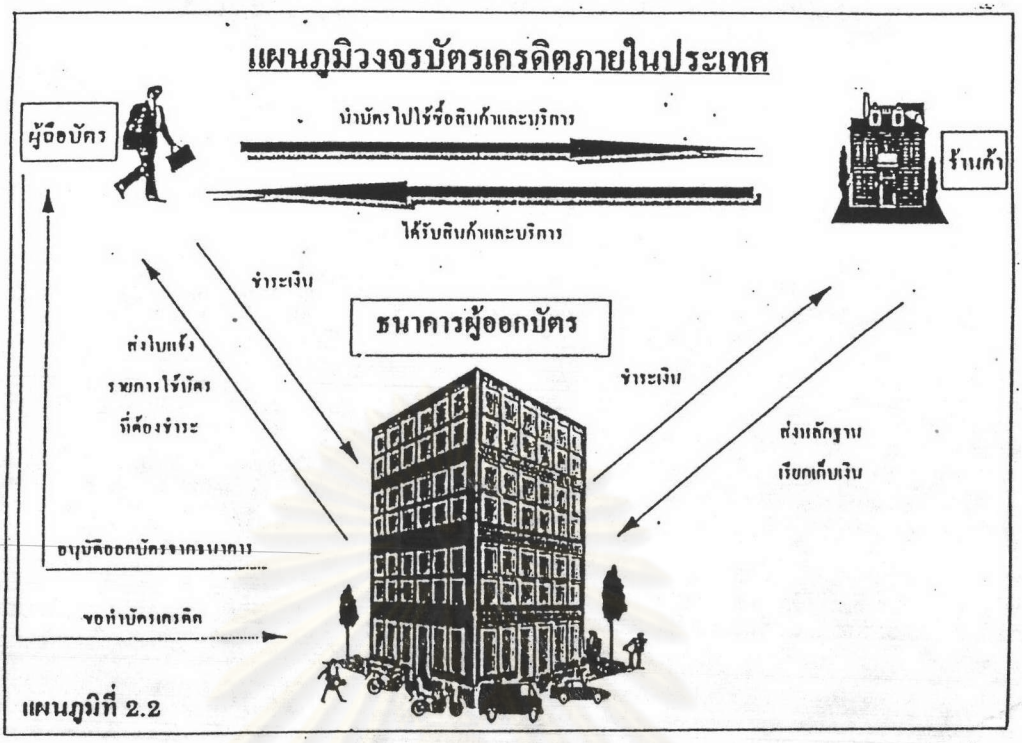

แผนภูมิที่ 2.2

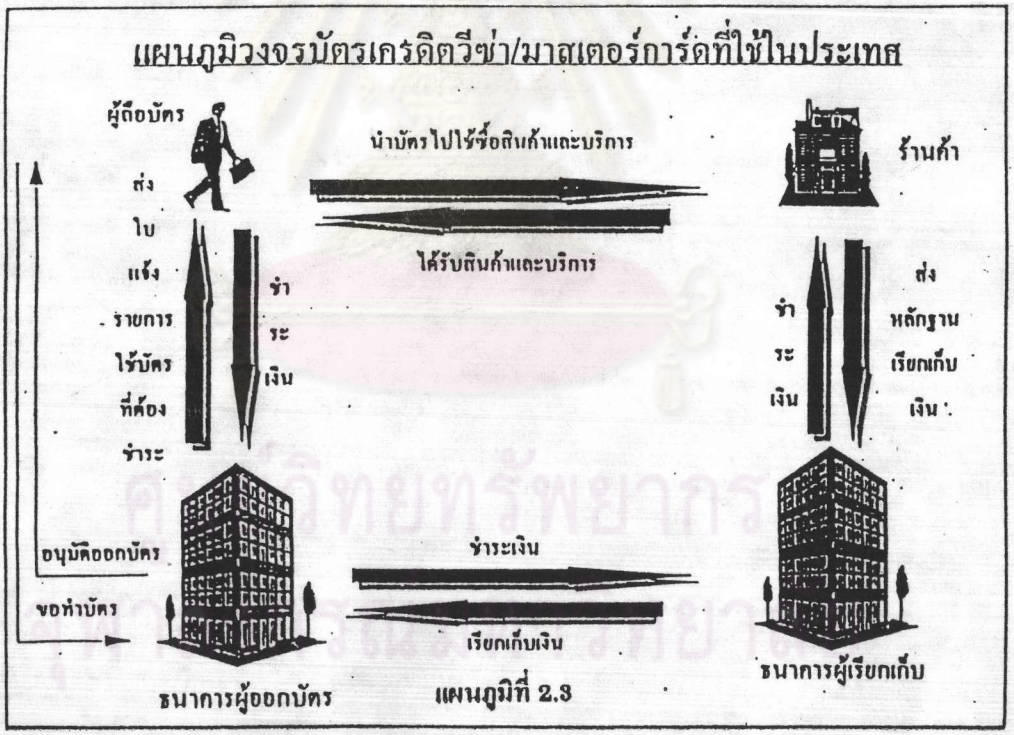

แผนภูมิที่ 2.3

แผนภูมิที่ 2.2 แสดงให้เห็นถึง วงจรบัตรเครดิตภายในประเทศ (Domestic Credit Card) ซึ่งใช้ได้เฉพาะภายในประเทศ

แผนภูมิที่ 2.3 แสดงให้เห็นถึง วงจรบัตรเครดิต เช่น มาสเตอร์ คาร์ด, วีซ่า คาร์ด ซึ่งสามารถใช้ได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3.**บัตรเครดิตห้างสรรพสินค้า** (Store Card) ส่วนใหญ่ออกโดยห้างสรรพสินค้าใหญ่ที่มีสาขาตั้งอยู่ในที่ต่างๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าของห้างที่เป็นสมาชิกในการซื้อสินค้าและบริการ เช่น บัตรเครดิตห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล บัตรเครดิตห้างสรรพสินค้าโชโก้ เป็นต้น (ดู แผนภูมิวงจรบัตรเครดิตห้างสรรพสินค้า แผนภูมิที่ 2.4 หน้านี้ ตอนล่าง) แต่ลักษณะของการออกบัตรเครดิตประเภทนี้ กำลังลดน้อยลงไป เนื่องจาก ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นผู้ได้รับสิทธิในการเป็นผู้แทน (franchisee) ออกบัตรเครดิตเข้าไปรับดำเนินการเป็นผู้ออกบัตรเครดิตให้กับห้างสรรพสินค้าใหญ่ๆ โดยนำชื่อ ภาพสัญญลักษณ์ของห้างสรรพสินค้านั้นๆ พิมพ์ลงบนบัตรเครดิต โดยธนาคารผู้ออกบัตรรับทำหน้าที่ชำระเงินค่าซื้อสินค้าและบริการแทนผู้ถือบัตรเครดิตก่อน เมื่อห้างสรรพสินค้าส่งใบบันทึกการขายสินค้า (sales slip)ไปให้ทางธนาคารผู้ออกบัตรเพื่อทางธนาคารผู้ออกบัตรทำการเรียกเก็บหนี้จากผู้ถือบัตรเครดิตห้างสรรพสินค้าต่อไป โดยคิด

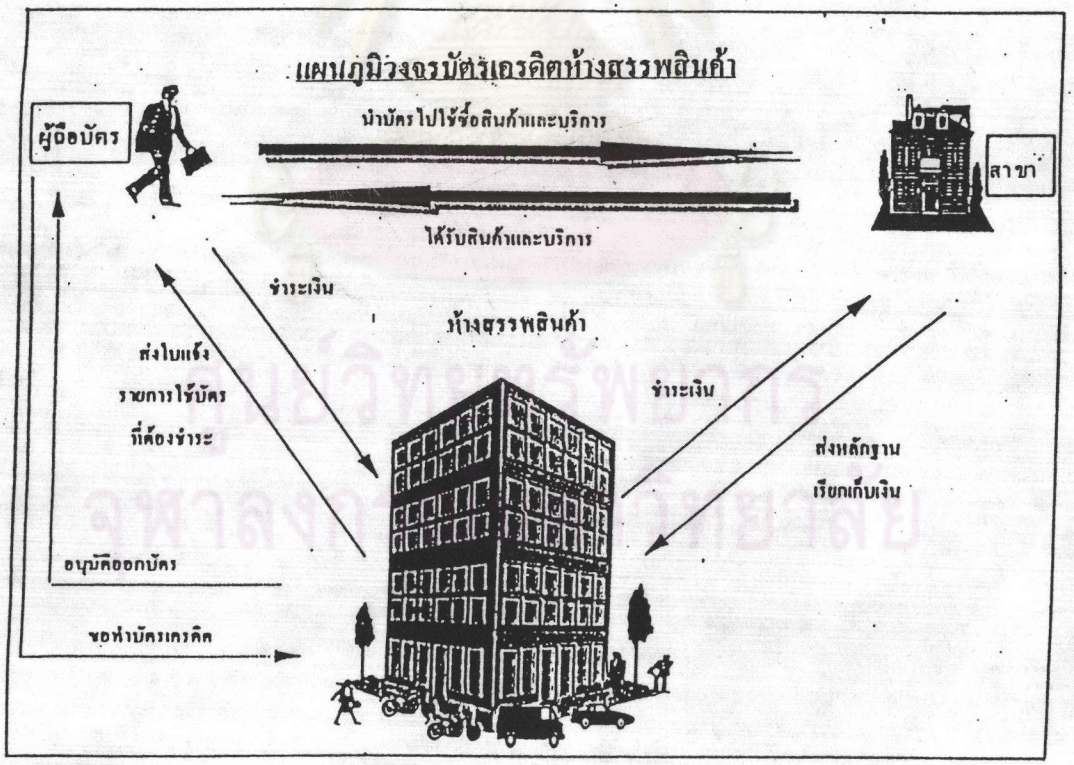

แผนภูมิที่ 2.4

ค่าธรรมเนียม (discount fee) เล็กน้อย ทำให้ห้างสรรพสินค้าใหญ่ซึ่งต้องรับภาระหนักเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการออกบัตรห้างสรรพสินค้า สามารถลดภาระความรับผิดชอบไปได้ จึงมอบให้ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ออกบัตรเครดิตประเภทนี้

2.1.2. <u>ประเทศสหรัฐอเมริกา</u>

ประเทศสหรัฐอเมริกา ถือว่าเป็นต้นกำเนิดของธุรกิจบัตรเครดิตของโลกและต่อมามีการขยายวงกว้างออกไปทั่วสหรัฐอเมริกา เมื่อเป็นที่ประจักษ์แก่บรรดาบริษัทธุรกิจบัตรเครดิตและธนาคารในส่วนอื่นๆของโลก จึงได้มีการขยายการดำเนินธุรกิจบัตรเครดิตขึ้นตามมาครอบคลุมส่วนต่างๆของโลก รวมทั้งยุโรปและเอเชีย ด้วยเหตุผลของความสะดวก รวดเร็วและปลอดภัยของการใช้บัตรเครดิตทั้งมีระบบที่ติดต่อครอบคลุมได้ทุกแห่งหน ทำให้ประชาชนหันมาให้ความนิยมบัตรเครดิตกันมากขึ้น แต่ในขณะที่ธุรกิจบัตรเครดิตก้าวหน้าไปกับวิวัฒนาการของโลก ปรากฏว่ามีบุคคลที่ประกอบอาชีพไม่สุจริตทำการทุจริตในการใช้บัตรเครดิตด้วยวิธีการต่างๆนานา สร้างความเสียหายให้กับธุรกิจบัตรเครดิต เช่น ในปี ค.ศ.1991 เฉพาะธุรกิจบัตรเครดิต มาสเตอร์ คาร์ด ได้รับความเสียหายจากการทุจริตฉ้อโกงบัตรเครดิตเป็นจำนวนถึง 300 ล้านเหรียญสหรัฐหรือคิดเป็นร้อยละ 13 แต่อย่างไรก็ตามบัตรเครดิตก็มีแนวทางในการวิวัฒนาการตนเองตลอดมา โดยดูได้จากประวัติความเป็นมาในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นตัวอย่าง

เมื่อปี ค.ศ.1914 (พ.ศ.2457) บริษัท เจนเนอรัล ปิโตรเลียม แห่ง แคลิฟอร์เนีย (General Petroleum Corporation of California) ทำการออกบัตรให้แก่พนักงานลูกจ้างของตน รวมทั้งลูกค้าของบริษัทฯ ที่ทำการคัดเลือกมาให้เป็นผู้ถือบัตร จึงถือว่าเป็นการเริ่มระบบบัตรเครดิตครั้งแรกขึ้นมา ในเวลาต่อมา มีการพัฒนารูปแบบของการใช้บัตรเครดิต เพื่อก่อให้เกิดความสะดวก ปลอดภัยแก่ผู้ถือบัตร

ในปี ค.ศ.1920 (พ.ศ.2463) มีการพัฒนารูปแบบเป็น ธุรกิจบัตรเครดิต (Credit Card System) เพื่อให้ผู้ถือบัตรมีความสะดวกยิ่งขึ้น เกิดความสะดวกและยัง

สร้างความปลอดภัยให้กับผู้ถือบัตร ในการซื้อสินค้าและบริการโดยไม่ต้องพกพาเงินสดติดตัวจำนวนมากอีกต่อไป ทั้งยังสร้างความมั่นใจให้กับร้านค้าที่รับบัตรเครดิต ให้ได้รับการชำระจากผู้ออกบัตรเครดิต

ปี ค.ศ.1950 (พ.ศ.2493) เกิดรูปแบบของบัตรสินเชื่อเรียกว่า ไดเนอร์สคลับ (Diners Club) โดยที่ Diners Club เข้ามาเป็นตัวแทนในการชำระค่าสินค้าและบริการให้กับร้านค้าที่รับบัตรเครดิตก่อน โดยคิดค่าบริการเล็กน้อย ภายหลังจึงเรียกเก็บเงินจากผู้ถือบัตร ซึ่งปรากฏว่ารูปแบบของบัตรเครดิตชนิดนี้ ได้รับความนิยมแพร่หลายเป็นที่รู้จักในรูปแบบของ "บัตรเครดิตเอนกประสงค์"(All Purpose Credit Card)[27]

ปี ค.ศ.1951 (พ.ศ.2494) ธนาคาร แฟรงค์กลิน เนชั่นแนล (Franklin National Bank) นับว่าเป็นสถาบันทางการเงินแห่งแรกที่เข้ามาดำเนินธุรกิจบัตรเครดิต แต่ก็ต้องประสพปัญหากับการถูกปลอมบัตรเครดิต ก่อให้เกิดความเสียหายจำนวนมาก

ปี ค.ศ.1957 (พ.ศ.2500) ธนาคารแห่งอเมริกา (Bank of America) ถือกำเนิดขึ้นมาพร้อมด้วยกิจการธุรกิจบัตรเครดิตให้กับสมาชิกผู้ถือบัตรในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย โดยมี นาย คลาร์ค เบอิส (Clark Beise) เป็นประธาน (Bank President) ขณะนั้น มีธุรกิจบัตรเครดิตอยู่เพียง 3 รายด้วยกัน คือ บัตรเครดิตเพื่อการท่องเที่ยวและพักผ่อน (Travel & Entertainment Card(T & E)) 2 บัตร คือ อเมริกัน เอ็กซเพรสกับ ไดเนอร์สคลับ และบัตรบริษัทน้ำมัน (Oil Company Card) คือ บริษัท สแตนดาร์ดออยล์ (Standard Oil Company) โดยการนำรูปแบบใหม่ของบัตรเครดิตที่ต่างออกไป คือ การให้วงเงินสินเชื่อและการเบิกเงินทันทีเมื่อฝากใบบันทึกการขายสินค้า(extending credit & obtain immediate credit for sales drafts) ให้กับบรรดาร้านค้า

---

[27] อนันต์ จันทรโอภากร, "ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิตในประเทศสหรัฐอเมริกา", วารสารนิติศาสตร์ 16 (มีนาคม 2529), หน้า 4

ต่างๆ ที่เปิดบัญชีกับธนาคารแห่งอเมริกา เพื่อสามารถแข่งขันกับห้างสรรพสินค้าใหญ่ที่ให้วงเงินสินเชื่อแก่สมาชิกผู้ถือบัตรของห้าง ในส่วนของสมาชิกผู้ถือบัตรเครดิตของธนาคารแห่งอเมริกาซึ่งไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมสมาชิกบัตร สามารถแบ่งงวดการชำระหนี้ค่าใช้จ่ายบัตรเครดิตขั้นต่ำได้อีกด้วย [28]

ปี ค.ศ.1958 (พ.ศ.2501) บริษัท อเมริกัน เอ็กซเพรส (American Express Company) จัดตั้งบริษัทประกอบธุรกิจบัตรเครดิตขึ้น โดยเก็บค่าธรรมเนียมทั้งจากผู้ถือบัตรเครดิตเป็นรายปี และเก็บค่าธรรมเนียมในการเป็นร้านค้ารับบัตรเครดิตในอัตราส่วนตามราคาสินค้าและบริการ โดยมีเครือข่ายทั่วโลก

ในปี ค.ศ.1969 (พ.ศ.2512) ธนาคารหลายแห่งได้ร่วมมือกันทำธุรกิจบัตรร่วมกันใช้ชื่อเรียกบัตรว่า มาสเตอร์ ชาร์จ (Master Charge) ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเรียกใหม่เป็น มาสเตอร์ คาร์ด(Master Card)เมื่อปี ค.ศ.1983 (พ.ศ.2526)จนปัจจุบัน [29]

วิวัฒนาการของธุรกิจบัตรเครดิตของโลก เริ่มต้นมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อประมาณ ค.ศ. 1914 และดำเนินต่อเนื่องมาอย่างไม่หยุดยั้ง มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบรวมทั้งการตั้งชื่อเรียกประเภทของบัตรเครดิตแตกต่างกันออกไป แม้ในหนังสือทางวิชาการก็ยังเกิดความสับสน แต่หากทำการศึกษาประวัติความเป็นมาของบัตรเครดิตแต่ละประเภทที่กล่าว รวมทั้งคำหรือชื่อที่ใช้เรียกแล้วก็จะเข้าใจถึงเหตุผลของการเรียกชนิด ประเภทบัตรเครดิตที่ต่างกันออกไป ด้วยเหตุนี้ **"บัตรเครดิต"** จึงหมายรวมถึง **บัตรเงินสด** (cash cards) และบัตรซื้อเชื่อ (charge cards)

---

[28] Johnson Conrad, Bank of America, "Those Were The Days, My Friends..," It's Your Deal" in house publication, June-July, 1979

[29] อนันต์ จันทรโอภากร,"ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิต(Credit cards) ในประเทศสหรัฐอเมริกา", วารสารนิติศาสตร์ (มีนาคม 2529), หน้า 9.

การแบ่งประเภทของบัตรเครดิต

"บัตรเครดิต" (credit cards) ที่ออกใช้ในวงธุรกิจบัตรเครดิตอย่างกว้างขวาง มีรูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้าสามารถนำไปทำธุรกรรม (transactions) ทางการเงิน การซื้อสินค้าหรือบริการในปัจจุบันอาจแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ [30]

1.**บัตรเครดิต** (credit card)

ลักษณะของบัตรเครดิต มีการพัฒนาจากรูปแบบของ แผ่นโลหะสี่เหลี่ยม (plates) จนกลายมาเป็นบัตรเครดิตที่เป็นที่ยอมรับ รู้จักใช้กันแพร่หลายทั่วโลก โดยที่มีรูปร่างหน้าตาเป็นบัตรสี่เหลี่ยมเล็กขนาดกระทัดรัด สามารถเก็บใส่ไว้ในช่องกระเป๋าสตางค์ง่ายแก่การพกพา ออกแบบให้มีสีสรร ลวดลายสวยสะดุดตา พิมพ์ด้วยอักษรตัวนูนด้านหน้าบัตร มักเป็นหมายเลขบัญชีบัตร ชื่อ นามสกุลของผู้ถือบัตร วันที่ออกบัตรและวันหมดอายุของบัตร นอกจากนั้น ยังมีสัญญลักษณ์เฉพาะของบัตรเครดิตนั้นๆไว้ รวมทั้งตราหรือชื่อของบริษัทผู้ออกบัตร ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็น ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ที่เป็นผู้ได้รับสิทธิให้เป็นผู้แทน (franchisee) ให้เป็นผู้ออกบัตรเครดิตภายใต้การอนุญาตของเจ้าของเครื่องหมายการค้าบัตรเครดิต ส่วนด้านหลังบัตรจะมีแถบลงลายมือชื่อ (signature panel) ของผู้ถือบัตรอยู่ใต้แถบแม่เหล็กบันทึกข้อมูล (magnetic stripe) ซึ่งบรรจุข้อมูลเหมือนกับข้อมูลที่พิมพ์นูนไว้ด้านหน้าบัตร พร้อมทั้ง รหัสประจำตัวผู้ถือ(Personal Indentification Number) รหัสบัญชีที่ไม่ได้พิมพ์ไว้ด้านหน้าบัตร ผู้ถือบัตรสามารถนำไปซื้อสินค้าและบริการจากร้านค้าต่างๆ ที่เป็นร้านค้ารับบัตรเครดิต ซึ่งเป็นผลจากการที่ผู้ออกบัตรเครดิตตกลงกับร้านค้ารับบัตรเครดิต ไว้ว่าผู้ออกบัตรรับชำระค่าสินค้าและบริการให้กับร้านค้า โดยผู้ออกบัตรเครดิตคิดค่าธรรมเนียมเล็กน้อย สำหรับการดำเนินการจัดทำบัญชีและเรียกเก็บเงินจากผู้ถือบัตรเมื่อครบตามงวด

---

[30] Sayer,E. Peter, Credit Cards and The Law:an introduction, London: Billing & Sons Ltd.,1988),pp. 4-6.

ซึ่งปกติจะอยู่ในห้วงเวลาประมาณ 30 วันถึง 45 วัน ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ออกบัตรเครดิต ยังให้โอกาส ผู้ถือบัตรเครดิตแบ่งงวดการชำระหนี้ที่ซื้อสินค้าและบริการ โดยผู้ออกบัตรจะเป็นผู้กำหนดวงเงินขั้นต่ำต้องชำระ พร้อมกับคิดดอกเบี้ยสำหรับหนี้ที่ค้างชำระจากผู้ถือบัตร อันเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ถือบัตรให้มีอำนาจการซื้อมากขึ้น แม้ไม่มีเงินสดอยู่ในตัว ขณะทำการซื้อสินค้าหรือบริการ ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมการขายให้กับร้านค้ารับบัตรเครดิต

2.ชาร์จคาร์ด (charge card)

บัตรประเภทนี้ มีลักษณะการทำงานคล้ายกับบัตรเครดิต ต่างกันตรงที่ เมื่อทางผู้ออกบัตร ได้ทำการรวบรวมยอดการซื้อสินค้าและบริการของผู้ถือบัตร ในห้วงระยะเวลาซึ่งส่วนใหญ่มักอยู่ในวงรอบ 30 ถึง 45 วัน ส่งใบแจ้งหนี้ไปให้ผู้ถือบัตรทราบและให้ชำระภายในวันที่กำหนด เต็มตามจำนวนของยอดใช้จ่ายที่เรียกเก็บ โดยไม่มีการให้สินเชื่อใดแก่ผู้ถือบัตร หากผู้ถือบัตรไม่ชำระเงินตามยอดที่เรียกเก็บ หรือผิดเวลาการชำระหนี้ ทางผู้ออกบัตรจะทำการปรับค่าผิดนัด (delinquency charge)การชำระหนี้จากผู้ถือบัตร ซึ่งการปรับดังกล่าวไม่ใช่เป็นการคิดดอกเบี้ย ปกติผู้ออกบัตรจะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมประจำปีจากผู้ถือบัตรสำหรับการใช้บัตร ด้วยเหตุผลที่ว่าเพราะผู้ออกบัตรไม่ได้มีการคิดดอกเบี้ยจากการที่ผู้ถือบัตรชำระหนี้เกินเวลาที่กำหนด เพราะว่าบัตรประเภทนี้ ส่วนใหญ่มักนำไปใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทางและมหรสพนานาชนิด จึงเป็นที่รู้จักกันว่าเป็น "บัตรเพื่อการเดินทางและการบันเทิง"(travel and entertainment card (T&E)) เช่น บัตร ไดเนอร์สคลับ (Diners Club) บัตรอเมริกัน เอ็กซ์เพรส (American Express) เป็นต้น

3.บัตรชำระหนี้ (debit card)

บัตรชำระหนี้ประเภทนี้ มีรูปแบบลักษณะการทำงานคล้ายกับบัตรเครดิต แต่ต่างกันตรงที่จะต้องมียอดเงินเหลือฝากอยู่ในบัญชีในขณะที่ทำการใช้บัตรชำระหนี้ชนิดนี้ ไม่ว่าเพื่อการถอนเงินสดจากบัญชี เพื่อการซื้อสินค้าหรือบริการ เพราะหลักการทำงานของบัตรชนิดนี้เป็นการถอนเงินจากบัญชีของผู้ถือบัตร หากเป็นการใช้วงเงินเกินไปจากยอดเงินที่มีอยู่ใน

บัญชีของผู้ถือบัตรแล้ว การกระทำเช่นว่าก็จะส่งผลให้ผู้ถือบัตรรับข้อผูกพันตามสัญญาบัตรเครดิตทันที [31]

แม้จะปรากฏว่าผู้ออกบัตร ไม่ว่าจะเป็นธนาคารพาณิชย์ หรือบริษัทผู้ออกบัตรเครดิต หรือห้างสรรพสินค้า ร้านค้าขายส่ง ทำการเรียกชื่อ บัตรที่ออกนั้นเป็นอย่างอื่น เช่น บัตรเงินสด (cash card) ที่ผู้ถือบัตรนำไปแสดงเพื่อเบิกเงินสดจากธนาคารหรือถอนเงินสดจากเครื่องถอนเงินอัตโนมัติ (Automatic Teller Machine(ATM)) บัตรบริษัท (company card) ซึ่งผู้ออกบัตรออกให้กับบริษัทที่เป็นผู้ถือบัตรเพื่อมอบหมายให้พนักงานบริษัทของผู้ถือบัตรนำไปใช้ซื้อสินค้าหรือบริการจากร้านค้ารับบัตรเครดิต จากนั้นผู้ออกบัตรจึงส่งใบแจ้งหนี้ไปยังบริษัทผู้ถือบัตรเพื่อให้ชำระเงิน บัตรร้านค้าขายปลีก (retailer card) คือบัตรที่ห้างสรรพสินค้าใหญ่ๆออกบัตรเครดิตให้กับลูกค้าโดยตรง เพื่อความสะดวกในการนำไปซื้อสินค้าและบริการ และอีกชนิดหนึ่งก็คือบัตรรับรองสถานะทางการเงินผู้ถือบัตรมีเงินอยู่ในบัญชี (cheque guarantee card) ไม่ว่าจะเรียกชื่อเป็นอย่างไร ต่างก็ล้วนมีวัตถุประสงค์ในการที่ใช้บัตรนั้นเป็นสื่อในการชำระเงินจากการซื้อสินค้าและบริการทั้งสิ้น [32]

สรุปแล้ว บัตรเครดิต สามารถแบ่งประเภทออกได้เป็น 2 ประเภท คือ [33]

1.**บัตรเครดิตบริษัท (Company Card)** เป็นบัตรเครดิตที่มีบริษัทที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินธุรกิจบัตรเครดิตเฉพาะ ได้แก่ Diners Club, Carte Blanche, American

---

[31] เครดิตการ์ด ซื้อก่อนจ่ายทีหลัง, "ธุรกิจการเงิน", 1 (พฤษภาคม 2525), หน้า 81.

[32] ไชยวัฒน์ บุนนาค, "การใช้กฎหมายบังคับกับบัตรเครดิต", รพี' 29 (9 สิงหาคม 252): หน้า 55-56.

[33] Sayer, E. Peter, Credit Cards and The Law: an introduction, London: Billing & Sons Ltd.,1988),pp. 4-6.

Express เป็นต้น ทำการออกบัตรเครดิต เพื่อให้สมาชิกที่เป็นผู้ถือบัตรนำไปใช้จ่ายในการเดินทางและพักผ่อน (Travel & Entertainment Card (T&E)) ตามภัตตาคาร โรงแรมและสถานเริงรมย์ซึ่งต่อมาเป็นที่นิยม จึงได้มีการขยายธุรกิจออกไปยังต่างประเทศด้วยการตั้งตัวแทนในประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย

2.**บัตรเครดิตธนาคาร** (Bank Card) เป็นบัตรเครดิตที่กำเนิดจากการที่ธนาคารพาณิชย์ต่างๆในสหรัฐอเมริการวมตัวกันเพื่อร่วมกันดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับบัตรเครดิต แยกได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกมี Bank of America เป็นผู้เริ่มดำเนินการออกบัตรเครดิตเรียกว่า Bank Americard ได้รับความนิยมแผ่ขยายไปทั่วสหรัฐอเมริกา ทั้งยังมีธนาคารพาณิชย์ต่างๆทั่วโลกสมัครเข้าเป็นสมาชิกเพื่อร่วมทำธุรกิจบัตรเครดิต จึงเปลี่ยนชื่อเป็น Visa International ส่วนกลุ่มที่สอง ปรากฏว่ามี ธนาคาร เวลส์ ฟาร์โก้,ธนาคาร ยูไนเต็ด แคลิฟอร์เนีย, ธนาคารแห่งแคลิฟอร์เนีย และ ธนาคาร ครอคเกอร์ เนชั่นแนล รวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มชื่อว่า California Bank Card Association (ปัจจุบันมีชื่อเรียกว่า Western States Bank Card Association) ออกบัตรเครดิตที่เรียกว่า Master Charge ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น Master Card ซึ่งกิจการบัตรเครดิตในรูปแบบ Bank Card ได้รับความนิยมกว้างขวาง มีธนาคารพาณิชย์จากส่วนต่างๆของโลกสมัครเข้าเป็นสมาชิกเพื่อเป็นผู้ออกบัตรเครดิตทั้ง 2 ชนิดข้างต้น รวมทั้งในประเทศไทยมีธนาคารพาณิชย์ทั้งหมดร่วมเป็นสมาชิกในการเป็นผู้ออกบัตรเครดิต ทั้ง Visa Card และ Master Card

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงนำแนวทางแบ่งประเภทของบัตรพลาสติค **"บัตรเครดิต"** (credit cards) ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือการเข้าถึง (access device) ในการนำไปสู่การทำธุรกรรม (transactions) ทางการเงิน ออกเป็น 2 ประเภท คือ [34]

---

[34] จรัสศรี จริยากูล, " มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมบัตรเครดิต",(วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 37-38.

1.บัตรเครดิต (credit card)

บัตรเครดิตชนิดนี้เป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า "credit card" หรือ "bank card" ออกให้กับลูกค้าของทางธนาคารที่มีบัญชีเงินฝากอยู่กับธนาคาร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน (current account) โดยทางธนาคารจะให้ความไว้วางใจในการใช้บัตรเครดิตในการซื้อสินค้าหรือบริการ หรือที่เรียกว่า วงเงินสินเชื่อ (credit line) ซึ่งส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับระดับความไว้วางใจที่ธนาคารมีต่อลูกค้าธนาคาร พิจารณาจากกระแสการเดินสะพัดของเงินในบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน โดยผู้ถือบัตรเครดิตจะต้องยินยอมให้ธนาคารทำการหักทอนบัญชีเงินฝากกระแสรายวันของผู้ถือบัตรได้ เมื่อครบกำหนดการเรียกเก็บค่าใช้จ่าย (billing statement) หลังจากที่บรรดาร้านค้าหรือสถานบริการต่างๆ (establishments) ส่งใบบันทึกการขาย (sales slip) ที่เกิดจากการใช้บัตรเครดิตของผู้ถือบัตรมาเรียกเก็บเงิน ซึ่งปกติจะอยู่ในห้วงเวลาประมาณ 30 วันถึง 45 วัน ยิ่งไปกว่านั้น ธนาคารผู้ออกบัตรเครดิตบางแห่ง ยังให้โอกาส ผู้ถือบัตรเครดิตแบ่งงวดการชำระหนี้ที่ซื้อสินค้าและบริการ โดยธนาคารผู้ออกบัตรจะเป็นผู้กำหนดวงเงินขั้นต่ำต้องชำระให้กับผู้ถือบัตร พร้อมกับคิดดอกเบี้ยสำหรับหนี้ที่ค้างชำระจากผู้ถือบัตร ตามระยะเวลาที่ยืดการชำระหนี้ออกไป อันเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ถือบัตรให้มีอำนาจการซื้อมากขึ้น แม้ไม่มีเงินสดอยู่ในตัวขณะทำการซื้อสินค้าหรือบริการ อันเป็นการส่งเสริมการขายให้กับร้านค้ารับบัตรเครดิตได้เป็นอย่างดี เช่น วีซ่า คาร์ด, มาสเตอร์ คาร์ด เป็นต้น

2.ชาร์จคาร์ด (charge card)

บัตรประเภทนี้ มีลักษณะการทำงานคล้ายกับบัตรเครดิต ต่างกันตรงที่ ผู้ออกบัตรเป็น บริษัทที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อประกอบธุรกิจบัตรเครดิตโดยเฉพาะ เช่น บริษัท ไดเนอร์ส คลับ (ประเทศไทย) จำกัด, บริษัท อเมริกัน เอ็กซเพรส (ประเทศไทย) จำกัด เป็นต้น จึงเรียกบัตรชนิดนี้ว่าเป็น บัตรซื้อเชื่อ (charge card) เมื่อทางผู้ออกบัตรทำการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ที่ต้องการเป็นผู้ถือบัตร ว่าเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจและมีความเชื่อในเรื่องการชำระหนี้แล้วก็จะทำการออกบัตรเครดิตประเภทนี้ให้ โดยไม่มีการตั้งวงเงินจำกัด

(preset credit limit)ไว้แต่อย่างใด ผู้ถือบัตรสามารถนำบัตรเครดิตไปใช้ซื้อสินค้าและบริการ ตามร้านค้าหรือสถานบริการที่เป็นผู้ยอมรับการใช้บัตร (card recipient) ซึ่งทางผู้ออกบัตรเป็นผู้เตรียมการจัดหาไว้ เมื่อผู้ออกบัตรได้รับการเรียกเก็บหนี้ที่เกิดจากการใช้บัตรเครดิตจากร้านค้ารับบัตรเครดิตแล้ว ผู้ออกบัตรจะรวบรวมยอดเรียกเก็บจากผู้ถือบัตรโดยกำหนดวันที่ต้องชำระหนี้เต็มจำนวนทั้งหมดโดยไม่สามารถแบ่งงวดชำระ สำหรับห้วงระยะเวลาในการเรียกเก็บหนี้ปกติจะอยู่ในห้วงระยะเวลาประมาณ 30-45 วัน หากผู้ถือบัตรรายใดผิดนัดชำระหนี้ ผู้ออกบัตรจะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการผิดนัดชำระหนี้ (delinquency charge) จากผู้ถือบัตร แต่ต่อมาบริษัทผู้ออกบัตรเครดิตชนิดนี้ ได้ทำการพัฒนารูปแบบในการชำระหนี้ โดยยินยอมให้ผู้ถือบัตรผ่อนชำระหนี้บัตรเครดิตออกเป็นงวดภายใต้การกำหนดวงเงินขั้นต่ำที่ต้องชำระ ส่วนที่เหลือค้างชำระผู้ถือบัตรจะต้องเสียค่าดอกเบี้ยในการผ่อนชำระ บัตรเครดิตประเภทนี้เป็นที่รู้จักกันว่าเป็น "บัตรเพื่อการเดินทางและการบันเทิง"(travel and entertainment card (T&E))

2.2.สถานะทางกฎหมายแห่ง กฎหมายจารีตประเพณี

ความแตกต่างระหว่างกฎหมายอาญากับประมวลกฎหมายอาญาเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อเปรียบเทียบจากประเทศที่มีระบบกฎหมายต่างกับของประเทศไทย เช่น ประเทศอังกฤษ ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา ล้วนมีระบบกฎหมายเป็นระบบคอมม่อนลอว์ (Common Law) บรรดากฎหมายหลักของประเทศดังกล่าวจึงเป็นรูปแบบจารีตประเพณี คำพิพากษาของศาลและความเห็นของนักกฎหมายในประเทศดังกล่าวไม่มีปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่มี "กฎหมาย" ใช้เลย แต่กฎหมายอาญาของประเทศระบบคอมม่อนลอว์(common law) มีหลักกฎหมายจารีตประเพณีและหลักกฎหมายจากคำพิพากษาศาลเป็นผู้ทำการตีความ พิพากษาเป็นแนวทางไว้หลายปีต่อเนื่องกันมา ว่ามีหลักเกณฑ์ แนวทางในการตีความของพฤติกรรมในการกระทำความผิด หลักการพิจารณาความรับผิดของบุคคลในสภาวะการณ์หนึ่งๆ เช่นการกระทำอย่างไรถือว่าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ การกระทำทุจริตประเภทใดถือเป็นความผิดฐานฉ้อโกง ดังนั้น เมื่อมีปัญหาสู่ศาล ศาลย่อมให้คำแนะนำแก่ลูกขุน (jury)ได้และศาลก็สามารถตัดสินคดีได้ แต่เนื่องมาจากสภาพของสังคมที่มีความ

เจริญรุดหน้าทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว การกระทำผิดหลายอย่างส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมประเทศชาติ ทั้งยังส่งผลกระทบถึงประชาคมโลกเช่น การผลิต สั่งเข้า ส่งออกและลักลอบค้ายาเสพติดให้โทษ โดยประเทศที่เป็นระบบคอมม่อนลอว์ยังไม่เคยมีบรรทัดฐาน หรือมีกฎหมายจารีตประเพณีหรือแนวทางของตัวอย่างการวางหลักกฎหมายโดยศาลมาก่อน หากจะรอให้มีคดีหลายๆเรื่องเกิดขึ้นและหลักกฎหมายสะสมเป็นบรรทัดฐานยิ่งทำให้ส่งผลเสียต่อความสงบเรียบร้อยของประเทศ ระบบเศรษฐกิจมหาศาล ประเทศที่เป็นระบบคอมม่อนลอว์(common law)เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย จึงได้มีการตรากฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นฉบับๆ ขึ้นมา เพื่ออุดช่องว่างทำให้ศาลมีเครื่องมือในการนำไปใช้ในการพิจารณาพิพากษา คือ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พระราชป้องกันการฟอกเงิน (Money Laundering Act) พระราชบัญญัติ เกี่ยวกับความผิดฐานจี้บังคับอากาศยาน กฎหมายเหล่านี้ไม่ใช่ประมวลกฎหมายอาญา แต่ก็เป็นกฎหมายอาญาในประเทศที่มีระบบกฎหมายเป็นแบบคอมม่อนลอว์ (common law) [35]

ในการติดต่อซื้อขายสินค้าหรือบริการ หากเป็นการซื้อขายด้วยเงินสดก็จะมีนิติสัมพันธ์เกิดขึ้นในรูปแบบของสัญญา 2 ฝ่าย คือ ผู้ซื้อตกลงซื้อและผู้ขายสินค้าหรือบริการตกลงขาย เมื่อมีการชำระเงินและส่งมอบสินค้าหรือบริการแก่กันตามวัตถุประสงค์แล้ว นิติกรรมที่เกิดนี้เป็นสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด แต่เมื่อมีการนำรูปแบบของการใช้บัตรเครดิตเข้ามา ทำให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เข้ามาร่วมทำนิติกรรมที่ต้องรับผิดชอบในส่วนของตน เพื่อให้เห็นถึงนิติสัมพันธ์เกี่ยวกับบัตรเครดิตชัดเจนยิ่งขึ้น จึงควรทำความเข้าใจวงจรบัตรเครดิตกล่าวคือ เริ่มด้วยการที่ บุคคลหนึ่งยื่นคำร้องต่อธนาคารผู้ออกบัตรเพื่อสมัครเป็นผู้ถือบัตรเครดิตพร้อมหลักฐานต่างๆ ขั้นที่สอง ธนาคารออกบัตรเครดิตให้ เมื่อพิจารณาให้ความไว้วางใจในการชำระหนี้แล้ว ขั้นที่สาม ผู้ถือบัตรเครดิตนำบัตรเครดิตไปใช้ซื้อสินค้าหรือบริการจากร้านค้ารับบัตรเครดิต ขั้นที่สี่ ผู้ถือบัตรเครดิตได้รับสินค้าหรือบริการที่ซื้อจากร้านค้าในรูปซื้อ

---

[35] อมราวดี อังคสุวรรณ,"กฎหมายอาญาและอำนาจรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม", วารสารกฎหมาย ปีที่ 12 ฉบับที่ 2, (ตุลาคม 2531),หน้า 110-111.

เชื่อด้วยบัตรเครดิต ขั้นที่ห้าร้านค้านำใบบันทึกการขาย (sales slip)ไปขายให้กับทางธนาคารผู้ออกบัตร หรือธนาคารที่ร้านค้านั้นมีบัญชีเงินฝากอยู่ด้วย เพื่อให้ทำการเรียกเก็บเงินจากผู้ถือบัตรต่อไปขั้นที่หก ธนาคารที่รับใบบันทึกการขาย (sales slip) จ่ายเงินสดให้ร้านค้าไปก่อน ในขั้นที่เจ็ด ธนาคารที่จ่ายเงินแทนไปแล้ว จัดส่งหลักฐานเรียกเก็บเงินผ่านธนาคารที่ออกบัตรขั้นที่แปด ธนาคารผู้ออกบัตรชำระเงินให้กับธนาคารผู้เรียกเก็บรับไปเมื่อครบห้วงเวลาคือ ขั้นที่เก้า ธนาคารผู้ออกบัตรทำการส่งใบแจ้งให้ชำระเงิน(billing statement) ท้ายสุดขั้นที่สิบ ผู้ถือบัตรเครดิตชำระเงินค่าซื้อสินค้าและบริการตามวันที่ทางผู้ออกบัตรกำหนดซึ่งปกติจะอยู่ในห้วงระยะเวลาประมาณ 30 - 45 วัน หากผิดนัดชำระช้าธนาคารผู้ออกบัตรเครดิตจะเรียกค่าปรับหรือคิดดอกเบี้ยจากการผิดนัดชำระหนี้ต่อไป (ดูวงจรบัตรเครดิตที่นำไปใช้ในต่างประเทศ ซึ่งเป็นคู่สัญญา 4 ฝ่าย แผนภูมิที่ 2.5)

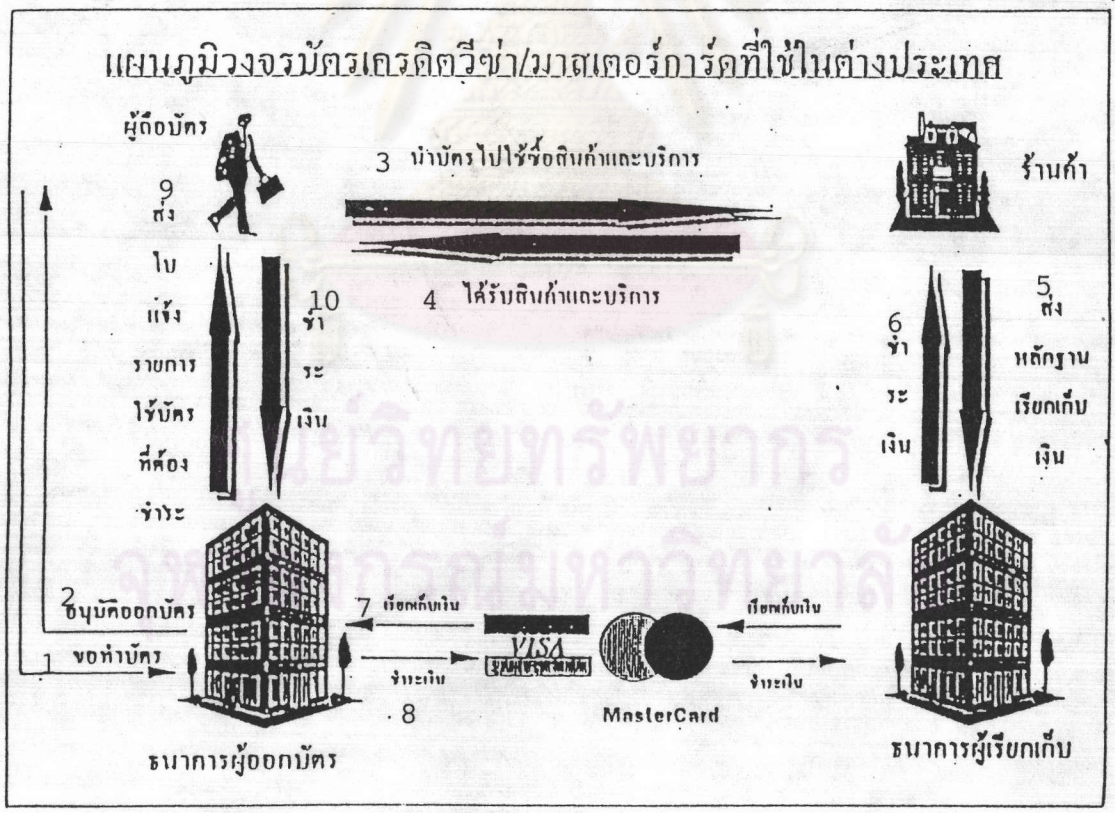

แผนภูมิที่ 2.5

ทันทีที่ผู้ถือบัตรเครดิต ทำการตกลงใช้บัตรเครดิต ซื้อสินค้าหรือบริการจากร้านค้ารับบัตรเครดิต ด้วยการลงลายมือชื่อลงในใบบันทึกการขาย(sales slip) ซึ่งปริมาณการซื้อด้วยบัตรเครดิตมีสูงวันละหลายล้านครั้ง การบังคับด้วยสัญญาที่ก่อให้เกิดข้อผูกพันของคู่สัญญา 3 ฝ่าย ซึ่งได้แก่ ผู้ถือบัตร ร้านค้าผู้รับบัตรและผู้ออกบัตร ก็เกิดขึ้นซึ่งกรณีเช่นนี้ ก็เนื่องมาจากการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตซึ่งผู้ออกบัตรเครดิตเป็นผู้จัดทำขึ้นมา ซึ่งต่อมามีสถาบันการเงิน อันได้แก่ ธนาคารพาณิชย์เข้ามาเป็นผู้รับซื้อใบบันทึกการขาย(sales slip)จากร้านค้ารับบัตรเครดิตด้วยการจ่ายเงินเข้าบัญชีที่ร้านค้ารับบัตรเครดิตเปิดไว้กับทางธนาคาร ซึ่งถือได้ว่าการดำเนินการข้างต้น เป็นการก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญาฝ่ายต่างๆซึ่งแยกอธิบายได้ คือ

2.2.1.**นิติสัมพันธ์และการคุ้มครองสิทธิของผู้ออกบัตร ผู้ถือบัตรและผู้รับการใช้บัตร**

การใช้บัตรเครดิตในการชำระค่าสินค้าและบริการให้กับร้านค้า หรือสถานบริการต่างๆ ซึ่งเป็นร้านค้ารับบัตรเครดิต โดยมีผู้ออกบัตรเครดิตให้การรับรองว่าจะเป็นผู้จ่ายค่าสินค้าหรือบริการนั้นแทนผู้ถือบัตรเครดิตก่อน โดยร้านค้ารับบัตรเครดิตเป็นผู้รวบรวมใบบันทึกการขาย (sales slip) นำไปขายให้กับธนาคารผู้ออกบัตรเพื่อรับเงินก่อน จากนั้นธนาคารผู้ออกบัตรจึงส่งใบแจ้งยอดค่าใช้จ่าย (billing statement) ให้ผู้ถือบัตรเครดิตชำระเงิน กรณีการใช้บัตรเครดิตชำระค่าซื้อสินค้าและบริการรวมทั้งการที่ผู้ถือบัตรสมัครเข้าเป็นผู้ถือบัตรและผู้ออกบัตรตกลงรับผู้ถือบัตรเป็นสมาชิกผู้ถือบัตร หรือการที่ผู้ออกบัตรตกลงกับร้านค้าที่รับบัตรเครดิตให้เป็นร้านค้ารับบัตรเครดิต นั้น ต่างเป็นการเข้าทำนิติกรรมระหว่างกันซึ่งแต่ละฝ่ายกระทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร ต่างก็มุ่งตรงต่อการทำนิติกรรมซึ่งก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างกัน ตามนัยพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ 1 แห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ.2535 มาตรา 149

บัตรเครดิตในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เน้นถึงบัตรเครดิตที่เป็นสัญญา 2 ประเภทด้วยกัน คือ

2.2.1.1.**บัตรเครดิตประเภทคู่สัญญา 3 ฝ่าย** (Three-Party Plan)ซึ่งได้แก่ หนึ่ง ผู้ออกบัตร (Card Issuer) ซึ่งได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ หรือนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับบัตรเครดิตโดยเฉพาะ ประโยชน์ของผู้ออกบัตรเครดิตก็คือการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมแรกเข้าและสมาชิกรายปีจากผู้ถือบัตรเครดิต ในขณะเดียวกันผู้ออกบัตรเครดิต ยังมีรายได้จากค่าธรรมเนียมการรับซื้อใบบันทึกการขายสินค้าและบริการจากร้านค้ารับบัตรเครดิต ทั้งยังมีรายได้จากดอกเบี้ยของการไม่ชำระหนี้ของผู้ถือบัตรเครดิตตามกำหนดที่ผู้ออกบัตรเครดิตกำหนดไว้ สอง ผู้ถือบัตร(Card Holder) อันได้แก่ บุคคลที่ผู้ออกบัตรเครดิต ทำการตรวจสอบคุณสมบัติขั้นต้นเกี่ยวกับรายได้ ความสามารถในการชำระหนี้ที่เกิดจากการใช้บัตรเครดิตไปซื้อสินค้าและบริการจากร้านค้ารับบัตรเครดิตซึ่งผู้ถือบัตรจะต้องผูกพันตนเพื่อปฏิบัติตามสัญญาที่ทำไว้กับผู้ออกบัตรเครดิต อันเนื่องมาจากการที่ผู้ออกบัตรเครดิตได้ทำการชำระเงินค่าซื้อสินค้าและบริการให้กับร้านค้ารับบัตรเครดิตแทนผู้ถือบัตรเครดิตไปก่อนแล้ว ผู้ถือบัตรเครดิตจึงมีหน้าที่ชำระเงินตามใบแจ้งหนี้ภายในกำหนดมิฉะนั้น จะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่กำหนดไว้ และ สาม ร้านค้ารับบัตรเครดิต (Card recipient) ได้แก่บรรดาห้างร้าน ห้างสรรพสินค้า โรงแรม ภัตตาคาร สถานประกอบการต่างๆ ที่ตกลงทำสัญญากับผู้ออกบัตรเครดิตว่า ในการขายสินค้าและบริการนั้นจะยอมรับการชำระราคาค่าสินค้าและบริการด้วยบัตรเครดิตที่ออกโดยผู้ออกบัตรเครดิต โดยร้านค้าจะได้รับเงินค่าสินค้าและบริการเมื่อนำใบบันทึกการขายสินค้า (sales slip)เข้าฝากในบัญชีธนาคาร เพียงเสียค่าธรรมเนียมเล็กน้อยให้กับผู้ออกบัตรเครดิต [36] (ดู แผนภูมิวงจรการใช้บัตรเครดิต (คู่สัญญา 3 ฝ่าย) แผนภูมิที่ 2.6 หน้า 36)

2.2.1.2.**บัตรเครดิตประเภทคู่สัญญา 4 ฝ่าย** (Four-Party Plan) ได้แก่คู่สัญญาตามข้อ 2.2.1.1. แต่บัตรเครดิตประเภทนี้ จะมี คู่สัญญาฝ่ายที่ 4 (Fourth Party) คือ ธนาคารพาณิชย์อีกแห่งหนึ่งเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้เรียกเก็บเงิน (acquirer) ด้วยการรับซื้อใบบันทึกการขาย (sales slip) จากบรรดาร้านค้ารับบัตรเครดิต (card

---

[36] Jones, S. A., The Law Relating to Credit Cards, (London: BSP Professional Books,1980), pp.96.

I17046105

recipients) ที่เป็นลูกค้าของธนาคารที่มีบัญชีเงินฝากอยู่กับธนาคาร โดยธนาคารผู้เรียกเก็บเงินจะจ่ายเงินให้กับร้านค้ารับบัตรเครดิตทันทีเมื่อนำใบบันทึกการขายสินค้ามาขาย แต่จะมีการหักค่าธรรมเนียมในการเรียกเก็บเล็กน้อย จากนั้นจึงส่งหลักฐานไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารผู้ออกบัตร [37] (ดู แผนภูมิวงจรบัตรเครดิต (คู่สัญญา 4 ฝ่าย) แผนภูมิ 2.7 หน้า 37)

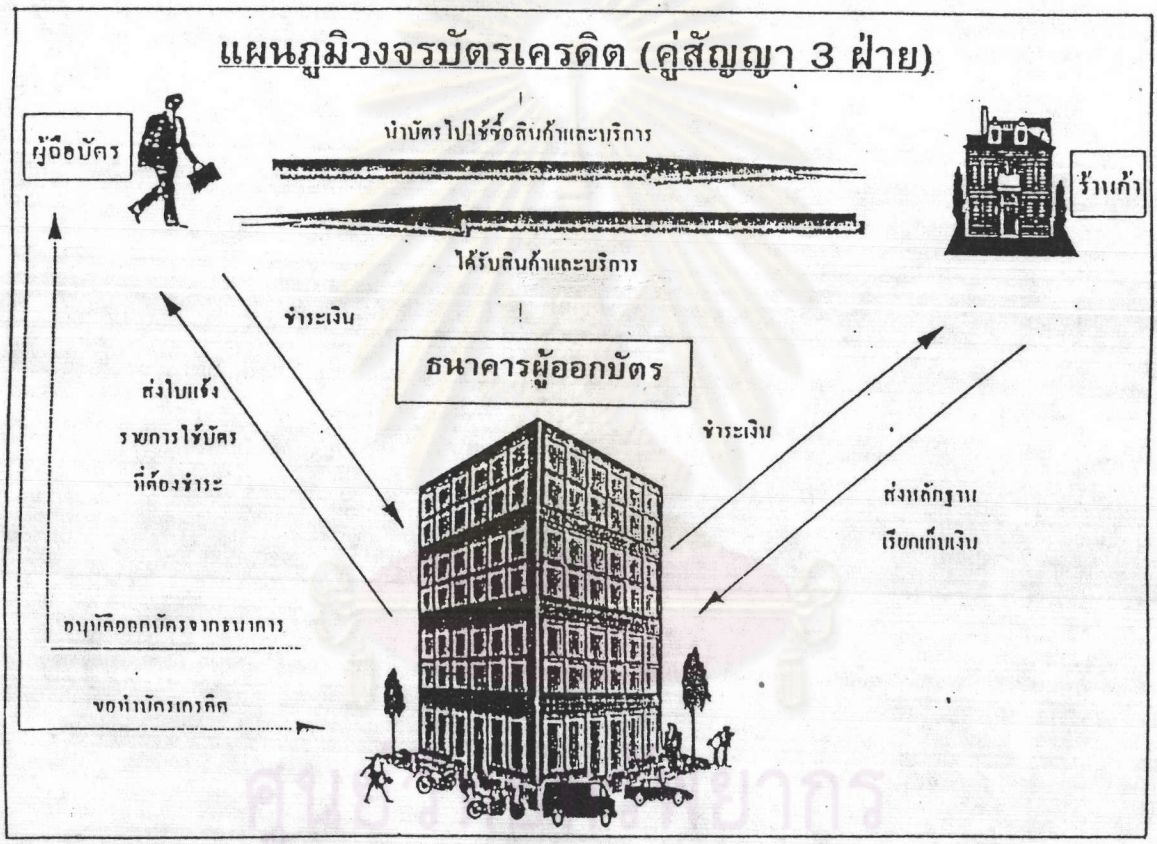

แผนภูมิที่ 2.6

---

[37] อำนวย ลีลาพิทนากุล, "บัตรเครดิต", ข่าวสารการพาณิชย์ (กุมภาพันธ์ 2516): หน้า 21-23.

บัตรเครดิตประเภทคู่สัญญา 4 ฝ่าย ประกอบด้วย 1.ผู้ออกบัตร (card issuer) 2.ผู้ถือบัตร (card holder) 3.ร้านค้ารับบัตรเครดิต (card recipient) 4.ธนาคารรับชำระเรียกเก็บเงิน (acquirer) ปรากฏตาม แผนภูมิที่ 2.7 ดังนี้

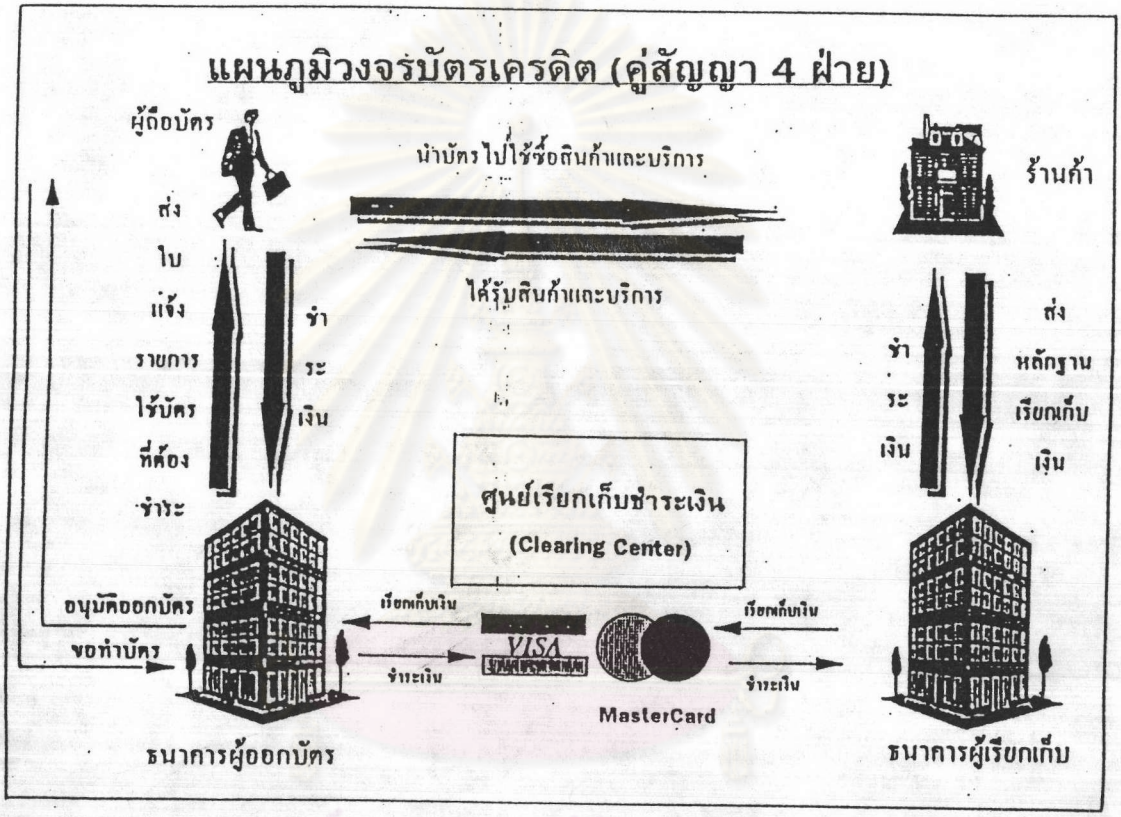

แผนภูมิที่ 2.7

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2.2.การเปรียบเทียบกับ เอกสารสิทธิและเงินตรา

บัตรเครดิต คือ เอกสารสิทธิชนิดหนึ่ง แต่ในทางปฏิบัติแล้ว มีคุณสมบัติเหนือกว่าเอกสารสิทธิธรรมดาทั่วไป เนื่องจาก บัตรเครดิต คือเอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อให้เกิดสิทธิแก่คู่สัญญาทุกฝ่าย ที่อำนวยความสะดวกในการใช้สอย เพื่อการซื้อสินค้าและบริการให้กับผู้ถือบัตรได้อย่างดีสร้างความปลอดภัยให้กับผู้ถือบัตร เช่น การประกันสินค้าที่สูญหายหรือเสียหายหลังการซื้อ การรับประกันอุบัติเหตุ รวมการเบิกถอนเงินจากเครื่องเบิกเงินอัตโนมัติ (Automatic Teller Machine) เมื่อพิจารณาลักษณะของการทำงานของบัตรเครดิต ไม่ว่าจะใช้ในการซื้อสินค้าหรือบริการ การถอนเงินสดล่วงหน้าจากเครื่องเบิกเงินอัตโนมัติ เห็นได้ว่าสภาพการทำงานไม่ได้เกิดจากเฉพาะการที่บัตรเครดิตเป็นเอกสารสิทธิเท่านั้น แต่บัตรเครดิตมีสภาพลักษณะที่เหนือกว่าความเป็นเอกสาร อันเนื่องมาจากการทำงานของบัตรเครดิตนั้นมาจากกลไกทางอีเล็คโทรนิค (electronic machanism) ที่บรรจุอยู่ภายในแถบแม่เหล็ก (Electronic Data Stripes) อันเป็นข้อมูลที่กำหนดให้เกิดการทำงานทางกลไกสำหรับบัตรเครดิต ที่สำคัญคือการควบคุมตรวจสอบบัตรเครดิตนั้นเริ่มตั้งแต่การออกบัตร การใช้ การเรียกเก็บเงินและการทำธุรกรรมทุกชนิดใช้หมายเลขบัญชีที่มีเพียงหมายเลขเดียวตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ อันเป็นการมอบสิทธิเฉพาะผู้ถือบัตรเท่านั้น

ประเทศไทย ยังไม่มีกฎหมายใดกำหนดว่า บัตรเครดิต จัดอยู่ในลักษณะของเอกสาร วัตถุหรือเครื่องมือใด ดังนั้น เมื่อมีคดีเกิดขึ้นจึงต้องอาศัยการที่บัตรเครดิตมีรูปร่างลักษณะที่มองเห็นเป็นเอกสาร แต่ผลของการใช้บัตรเครดิต ก่อให้เกิดสิทธิ ซึ่งใกล้เคียงกับ มาตรา 265 ด้วยเหตุนี้ บัตรเครดิต จึงถูกจัดให้อยู่ในประเภทของ เอกสารสิทธิ แต่โดยสภาพการใช้บัตรเครดิตเป็น credit instrument ซึ่งน่ามีสถานะเท่ากับ ตั๋วเงิน บัตรเงินฝาก ดังนั้น การปลอมบัตรเครดิตแล้วนำมาใช้จึงควรมีโทษหนักตาม มาตรา 266 (4)(5) มากกว่าการปลอมเอกสารสิทธิตาม มาตรา 265

สหรัฐอเมริกา ถือว่าบัตรเครดิตเป็น เครื่องมือการเข้าถึง(access device)ตามประมวลกฎหมายสหรัฐ (United States Code) ลักษณะ 18 เกี่ยวกับ การฉ้อโกงและ

การใช้เครื่องมือในการฉ้อโกง (Fraud and related activity in connection with access device) มาตรา 1029(อี)(1) ว่า "เครื่องมือการเข้าถึง" หมายรวมถึง บัตร แผ่นแบบพิมพ์ รหัส หมายเลขบัญชี หรือการเข้าถึงบัญชีไม่ว่าด้วยวิธีใด ไม่ว่าด้วยตัวมันเองหรือต้องใช้ร่วมกันกับเครื่องมือการเข้าถึงอื่น เพื่อให้ได้มาซึ่งเงิน สินค้า บริการ หรือสิ่งของที่มีค่าอื่นใด..." ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญไม่เฉพาะตัวบัตรเครดิตเท่านั้น แต่รวมถึงการนำหมายเลขบัญชี รหัสไปใช้เพื่อการที่จะสั่งให้เครื่องจักรกลที่จัดทำไว้สำหรับการซื้อขายสินค้าหรือบริการ รวมถึงทางโทรศัพท์ด้วย เพียงแต่การนำไปใช้เพื่อการเข้าถึงเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินด้วย

ดังนั้น หัวใจสำคัญของบัตรเครดิต จึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพตัวบัตรเครดิตที่ทำจากวัสดุพลาสติค เหมือนกับบัตรเครดิตเมื่อครั้งที่ไม่มีข้อมูลทางอีเล็คโทรนิคใดบรรจุอยู่ แต่บัตรเครดิต ทุกชนิด ทุกแบบจะมีแถบบรรจุข้อมูลแม่เหล็กไฟฟ้า (electronic data) เพื่อเป็นตัวกำหนดการสั่งการให้กลไกเครื่องมือได้แก่ เครื่องตรวจสอบบัตรเครดิต (Verifone) เครื่องเบิกเงินอัตโนมัต (Automatic Teller Machine) ให้ทำงาน นอกจากนั้นหมายเลขบัตร รหัสประจำตัวผู้ถือ(PIN) ที่บรรจุเป็นข้อมูลแม่เหล็กไฟฟ้ายังช่วยเป็นกุญแจให้ผู้ถือบัตรสามารถเข้าถึงการใช้เครื่องมือ เครื่องจักรด้วยบัตรเครดิต เช่น โทรศัพท์ใช้บัตรเครดิต ด้วยเหตุผลข้างต้น บัตรเครดิต จึงเป็น เครื่องมือการเข้าถึง(access device) อันเทียบได้กับลักษณะของวัตถุ ดังนั้น จึงมีคุณลักษณะในการใช้สอยเหนือกว่าเอกสารสิทธิ

ในอดีต เมื่อคนเราผลิตสิ่งของพืชพันธุ์ธัญญาหารได้มากกว่าความต้องการก็นำไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งของอื่นที่ตนต้องการหรือที่ตนไม่สามารถผลิตได้ ต่อมาความไม่สะดวกที่เกี่ยวกับการตกลงกันเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนสิ่งของ การแบ่งสินค้าสิ่งของให้เป็นหน่วยย่อยไม่ได้ จึงมีผู้นำเอาเปลือกหอย เบี้ย มาทำหน้าที่เป็นเบี้ย แล้วเปลี่ยนเอาโลหะที่มีค่า เช่น เงิน ทองมาใช้เป็นสื่อกลางช่วยให้การแลกเปลี่ยนสินค้าทำได้สะดวกขึ้น เรียกว่า "เงิน" ซึ่งก็มีการพัฒนาตลอดมา จนในปี พ.ศ.2443 Mr.C. Rivett-Carnac ที่ปรึกษากระทรวงพระคลังได้รื้อฟื้นการนำเงินกระดาษแทนเงินโลหะขึ้นมาใช้ หลังจากที่ถูกยกเลิกไปในปี พ.ศ. 2433 รัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะทางการไม่ได้เตรียมการ

เรื่องการออกใช้เงินกระดาษหลวงหรือธนบัตรไว้ เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2445 รัฐบาลไทยจึงได้ประกาศออกใช้ธนบัตรชนิดราคา 5, 10, 20, 10 และ 1,000 บาท ซึ่งพิมพ์โดยบริษัท โธมัส เดอ ลารู จำกัด (Thomas de la Rue) ในประเทศฝรั่งเศส แม้มีปัญหาบ้าง แต่มาในปี พ.ศ.2490 รัฐบาลไทยมอบให้ บริษัท โธมัส เดอ ลารู จำกัด เป็นผู้พิมพ์ธนบัตรไทยให้อีกจนถึงปี พ.ศ.2511 ธนาคารแห่งประเทศไทย จึงได้กราบบังคมทูลอันเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดโรงพิมพ์ธนบัตร เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2512

การพิมพ์ธนบัตรของรัฐบาลไทย เพื่อนำออกมาใช้นั้นมี พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 แก้ไขเพิ่มเติมตาม มาตรา 6 พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501 พ.ศ.2521 รับรองสถานะทางกฎหมายของเงินตราซึ่งออกได้โดยรัฐบาลไทยเท่านั้น [38] ดังนั้น บรรดาธนบัตรไทยทุกชนิดราคาที่พิมพ์ออกใช้ รวมทั้งเหรียญกษาปณ์จึงมีกฎหมายรองรับให้มีสถานะเป็น "เงินตรา"

เงินตรา เป็นสิ่งที่รัฐบาลใช้อำนาจออกใช้ สามารถใช้ชำระหนี้ตามกฎหมาย แต่ก็มีขีดจำกัดใช้ได้เฉพาะภายในประเทศ โดยรัฐบาลออกกฎหมายรับรองสถานะเงินตรา แต่ว่ารัฐบาลไม่ได้เป็นผู้ใช้เงินตรานั้น เพราะประชาชนเป็นผู้ใช้สอยเงินตรา ดังนั้น เมื่อมีการนำเงินตราปลอมมาใช้ผลกระทบก็ตกอยู่กับประชาชนโดยตรง รัฐบาลไม่เข้ามารับชดใช้ทดแทนให้ หรือเมื่อประชาชนทำเงินตราสูญหาย รัฐบาลก็ไม่ทำการทดแทนใหม่ให้ หรือกรณีที่เดินทางไปต่างประเทศเงินตราที่มีอยู่ไม่สามารถนำไปใช้ในประเทศอื่นได้ ต้องนำไปแลกเปลี่ยนเป็นสกุลเงินตราของประเทศนั้นๆ ก่อน แม้เงินตรามีหมายเลขธนบัตรกำกับไว้ แต่ก็เพียงเพื่อควบคุมการตรวจนับจำนวนในการผลิตเท่านั้น เมื่อเงินตรานั้นออกไปสู่มือประชาชนแล้วก็ไม่สามารถควบคุมติดตามได้ ยิ่งไปกว่านั้นปัจจุบันประเทศต่างๆมีการรวมตัวกันเป็น

---

[38] สุวัตถิ์ รัชไชยบุญ, "ธนบัตรไทย", (กรุงเทพ : โรงพิมพ์ธนบัตร ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2532), หน้า 1-12.

กลุ่ม (block) เช่น ทวีปยุโรป คือ European Unionเพื่อความร่วมมือในทางเศรษฐกิจ ประเทศในทวีปอื่นก็มีการรวมตัวเพื่อใช้เงินตราสกุลร่วมเดียวกันมากขึ้น จึงทำให้เงินตรายิ่งมีบทบาทน้อยลงไป ตรงข้ามกับบัตรเครดิต(credit card) ไม่ว่าจะออกโดยผู้ออกบัตร (card issuer)ได้แก่ Diners Club, American Express และธนาคารผู้ได้รับสิทธิให้เป็นตัวแทน(franchisee)ในการออกบัตร Visa Card,Master Card ล้วนเป็นภาคธุรกิจของเอกชน (private sector) ไม่ว่าจะตั้งอยู่ในประเทศใด ต่างมีสัญญาในทางพาณิชย์ต่างตอบแทนกันในการให้การยอมรับรวมทั้งการรับเป็นผู้เรียกเก็บเงิน(acquirer) ด้วยการชำระเงินแทนผู้ถือบัตรเครดิตให้กับร้านค้ารับบัตรเครดิต เมื่อนำใบบันทึกการขาย (sales slip)สินค้าหรือบริการ มาขายเพื่อจัดส่งไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารผู้ออกบัตร (card issuer) โดยคิดเอาค่าธรรมเนียมส่วนลด(discount fee) จากร้านค้ารับบัตรเครดิต โดยไม่ต้องแลกเปลี่ยนสกุลเงินตรา หากบัตรเครดิตสูญหาย ผู้ถือบัตรแจ้งต่อสำนักงานตัวแทนผู้ที่ได้รับสิทธิให้เป็นผู้แทนที่ใกล้ที่สุดก็จะได้รับบัตรเครดิตใบใหม่ทดแทนใช้ได้ทันที หรือกรณีร้านค้ารับบัตรเครดิตจากการใช้บัตรเครดิตปลอม ผู้ถือบัตรที่แท้จริงที่ถูกปลอมบัตรเครดิตไม่ต้องรับผิดในหนี้นั้น ส่วนร้านค้าหากมีการขายสินค้าหรือบริการโดยสุจริตก็ไม่ต้องรับผิด แต่ผู้ออกบัตรเครดิตจะได้รับการชดใช้ความเสียหายจากบริษัทที่รับประกันภัยบางส่วน นอกจากนั้น การใช้บัตรเครดิตยังช่วยเป็นระบบทางบัญชีให้กับผู้ถือบัตรได้เป็นอย่างดีอีกด้วย เมื่อเปรียบเทียบความสะดวกสบายแล้ว เห็นได้ว่าการใช้บัตรเครดิตในการซื้อสินค้าและบริการต่างๆ จากร้านค้ารับบัตรเครดิต (card recipient)ไม่ว่าส่วนใดของโลกทำได้รวดเร็ว บัตรเครดิตเป็นที่ยอมรับมากกว่าเงินตรา เพราะมีความสะดวกในการซื้อสินค้าและบริการ ต่างกับเงินตราหากมีเงินในครอบครองจำนวนเท่าใดก็มีอำนาจการซื้อให้กับผู้เป็นเจ้าของได้เพียงเท่าจำนวนปริมาณเงินตราที่มีอยู่ แต่บัตรเครดิต แม้เป็นเพียงแผ่นพลาสติคโดยตัวบัตรเองไม่มีมูลค่าใด แต่เมื่อผู้ถือบัตรเครดิตนำไปใช้ในการซื้อสินค้าและบริการทำให้เกิดอำนาจในการซื้อมาก ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับวงเงินสินเชื่อที่ผู้ออกบัตรเครดิตมอบวงเงินในการใช้บัตรเครดิตไว้ อันเป็นการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ถือบัตรเครดิตมากกว่าเงินตรา

2.2.3.**การกระทำที่เป็นความผิดประเภท "ผิดในตัวเอง"**(Mala in se)เป็นการกระทำที่สังคมไม่ยอมรับเพราะถือว่ามีความชั่วร้ายทางจิตใจอยู่ในตัวของมันเอง เป็นสิ่งชั่ว

ร้ายหากผู้ใดกระทำต้องถูกตำหนิและถูกลงโทษ เพราะเป็นผู้ก่อความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในสังคม เช่น การฆ่าผู้อื่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ การทุจริตฉ้อโกง ฯลฯเป็นการกระทำความผิดที่มีเจตนาพิเศษในการกระทำ เป็นส่วนหนึ่งของความผิดที่จัดอยู่ในประเภท **"ผิดในตัวเอง"** ต่างไปจาก Mala prohibita ซึ่งในตัวของมันเองแล้วไม่เป็นความผิดอาญาเพราะไม่มีเจตนาชั่วร้าย แต่กฎหมายบัญญัติไว้ให้ผู้กระทำหรืองดเว้นการกระทำนั้นต้องรับผิดทางอาญา

2.3.<u>แนวความคิดและความหมายของอาชญากรรมเศรษฐกิจ</u>

ดังที่กล่าวไว้ใน ข้อ 1.2 บทที่ 1 ประเทศไทย เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตาม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) บรรจุนโยบายการ**เร่งรัดป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจ** ในขณะเดียวกับที่เทคโนโลยียิ่งก้าวล้ำหน้าไปตามกาลเวลา แต่กฎหมายอาญาของประเทศไทยที่มีใช้ปัจจุบันก็คือ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 ยังไม่ได้รับการแก้ไขปรับปรุง หรือบัญญัติให้มีความทันสมัยเหมือนกับความเจริญทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไปตลอดเวลา โดยเฉพาะความเจริญในภาคธุรกิจเอกชน ที่มีการใช้เครื่องมืออุปกรณ์การติดต่อสื่อสารทันสมัยที่เห็นได้ชัดเจนเช่น เครือข่าย อินเตอร์เนท ที่มีทั้งการติดต่อสื่อสาร การเสนอขายสินค้าและบริการที่คนซื้อและคนขายไม่จำต้องรู้จักหรือเห็นหน้ากัน แต่ใช้การพิจารณาดูจากการโฆษณาด้วยสื่ออีเล็คทรอนิค ตัดสินใจสั่งซื้อสินค้าทางเครือข่ายอินเตอร์เนทพร้อมกับชำระค่าสินค้าและบริการด้วยบัตรเครดิต เพียงการระบุหมายเลขบัตร วันเดือนปีออกบัตรและวันบัตรหมดอายุ เมื่อผ่านการตรวจสอบและรับอนุมัติวงเงินแล้ว ก็ถือว่ามีการตกลงซื้อขายแล้ว ความเจริญในอุตสาหกรรมบัตรเครดิต ก็มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ขยายบริการให้กับผู้ถือบัตรได้รับความสะดวกทุกด้าน ทำให้เกิดการกระทำทุจริตในธุรกิจบัตรเครดิต ด้วยการทำบัตรเครดิตปลอม (credit card counterfeiting) ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อตรวจพบบุคคลครอบครองบัตรเครดิตปลอม หากไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการนำไปใช้ หรือจะนำไปใช้ ก็ไม่อาจนำประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ จึงเป็นช่องว่างให้อาชญากรเศรษฐกิจหลบเลี่ยงหลุดพ้นการถูกจับกุมสอบสวนดำเนินคดี เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ ชื่อเสียงของประเทศ แม้เคยมีการแก้ไข มาตรา 266(5) ให้ครอบคลุมการกระทำความผิดเกี่ยวกับ บัตร

เงินฝากโดย มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา(ฉบับที่ 12) พ.ศ.2535 แต่ก็ยังไม่มีบทบัญญัติเฉพาะที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดว่าด้วย การปลอมบัตรเครดิต

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของชาติทำให้เสถียรภาพทางสังคม การเมืองไม่มั่นคง ยิ่งปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่เช่น ระบบการสื่อสาร การคมนาคม กิจการธุรกรรมที่โอนเงินโดยวิทยุโทรคมนาคม (Wire Transfer) การนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน จึงยิ่งเสมือนเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยให้เกิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจขยายวงออกไป

คดีที่เป็นการกระทำอันเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในประเทศไทย

การกระทำความผิดที่ถือได้ว่าเป็นลักษณะของ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ที่ปรากฏในประเทศไทยเป็นคดีแรก ก็คือ เมื่อปี พ.ศ.2521 ธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวงการคลัง ตรวจพบผู้บริหารของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์แห่งหนึ่งฉ้อโกงเงินของประชาชนที่นำมาฝากไว้กับบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ไปใช้โดยทุจริต โดยการอาศัยช่องว่างซึ่งขณะนั้นยังไม่มีมาตรการรัดกุม การกระทำความผิดทางเศรษฐกิจดังกล่าว ส่งผลให้บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์นั้นต้องล้มละลาย สร้างความเสียหายแก่ระบบเศรษฐกิจและระบบสถาบันการเงินโดยทั่วไป จนรัฐบาลต้องกำหนดมาตรการในการควบคุมที่เคร่งครัดขึ้นมาควบคุมการดำเนินกิจการ แต่กลับส่งผลร้าย เพราะว่าอีก 7 ปีต่อมา เกิดสภาวะเงินตึงตัว (tight money supply) เพราะมีการกระทำผิดเกี่ยวกับการทุจริตและฉ้อโกงในสถาบันการเงิน รัฐบาลจึงต้องให้กระทรวงการคลังเข้าพยุงฐานะบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ที่ล้มละลายและปิดกิจการลงรวม 19 บริษัท รวมเป็นเงินของประชาชน 17,000 ราย จำนวนถึง 7,981 ล้านบาท เรียกว่าโครงการ 4 เมษายน 2527 [30] นับจากนั้น ประเทศไทย ก็ให้ความสำคัญในการปราบ

---

[30] ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานธนาคารแห่งประเทศไทย การแก้ไขปัญหาวิกฤติการณ์ทางการเงินปี พ.ศ.2526-2527, 11 กันยายน 2533.

ปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจทุกรูปแบบ พร้อมกับบรรจุไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ซึ่งกรมตำรวจก็นำมาบรรจุไว้ใน แผนกรมตำรวจแม่บทฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535-2539) ให้เร่งรัดการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทุกรูปแบบรวมทั้งอาชญากรรมเศรษฐกิจ กรมตำรวจจึงได้เร่งรัดการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจทุกรูปแบบ โดยเสนอให้ปรับปรุงโครงสร้างกองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากร นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 เป็นต้นมา ในที่สุด รัฐบาลจึงได้อนุมัติให้มีการจัดตั้งกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจขึ้น พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2535 มีหน่วยงานรับผิดชอบเกี่ยวกับการ สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงบัตรเครดิต คือ งาน 3 กองกำกับการ 2 กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ สังกัดใน กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กรมตำรวจ และเพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินมาตรการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจ กรมตำรวจ จึงมีคำสั่งที่ 924/2535 เรื่อง การปฏิบัติในการสืบสวนคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ลงวันที่ 26 สิงหาคม 2535 กำหนดแนวทางการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานตำรวจทุกหน่วยกับกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในข้อ 1.2.3. เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับ บัตรเครดิต ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย [40] พร้อมทั้งมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีหน้าที่เฉพาะเกี่ยวกับธุรกิจบัตรเครดิต โดยได้รับความร่วมมือจาก ชมรมธุรกิจบัตรเครดิต (Credit Card Club (CCC))ซึ่งเป็นคณะทำงานจากธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย 15 ธนาคารและ 3 สถาบันการเงิน เพื่อร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสืบสวนปราบปรามการทุจริตบัตรเครดิต ในการดำเนินนโยบายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจ หน่วยสืบสวนสหรัฐ (United States Secret Service) ซึ่งมีหน้าที่ภารกิจในการป้องกันปราบปรามการปลอมแปลงเงินตราและบัตรเครดิต ร่วมมือในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจข้างต้นด้วย

---

[40] ดู คำสั่งกรมตำรวจ ที่ 924/2535 ลงวันที่ 26 สิงหาคม 2535 เรื่อง การปฏิบัติในการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจหรืออาชญากรรมทางธุรกิจ(Commercial Business/Crime)

นักวิชาการและนักอาชญาวิทยาหลายท่าน อธิบายความหมายของคำว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ(Commercial Crime) หรือที่เรียกว่า อาชญากรรมทางธุรกิจ(Business Crime) ไว้แตกต่างกันออกไป ยังไม่มีข้อยุติถึงคำวิเคราะห์ศัพท์ กล่าวคือ

คณะกรรมการของสมาคมทนายความอเมริกัน ให้ความหมายอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ว่า "พฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย มีการแสดงออกที่ไม่รุนแรง ส่วนมากเป็นการกระทำเกี่ยวกับการหลอกลวง ปลอมแปลง การปกปิดซ่อนเร้น การยักย้ายถ่ายเท การละเลยต่อหน้าที่หรือการใช้อุบายที่ผิดกฎหมาย"

Edwin H. Sutherland เป็นคนแรกที่เรียก อาชญากรรมทางเศรษฐกิจว่าเป็น White-Collar Crime เป็นอาชญากรรมอย่างแท้จริงแม้ทัศนคติของคนทั่วไปเห็นว่าไม่น่าจะเป็นอาชญากรรมก็ตาม แต่ที่เรียกการกระทำความผิดประเภทนี้เป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่งเพราะพฤติกรรมดังกล่าวเป็นการละเมิดกฎหมายอาญา สร้างความเสียหายในวงกว้างกระทบกระเทือนเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ

"ที่ใดมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่นั่นย่อมมีการฝ่าฝืน" เป็นคำกล่าวที่ เอื้ออำนวยให้อาชญากรรม ว่าเป็นปรากฏการณ์หนึ่งของสังคม [41]

"อาชญากรรม" (crime) หมายถึง การกระทำความผิดทางอาญา หรือการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่ห้ามไว้ (an act committed in violation of a law prohibiting it)

---

[41] วีระพงษ์ บุญโญภาส, คำบรรยายอาชญากรรมทางธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรกฎาคม 2536.

"ธุรกิจ" (business) หมายถึง การซื้อหรือขายผลิตผลและบริการ การพาณิชย์ การค้า การค้า (the buying and selling of commodities and services; commerce; trade) ดังนั้น อาญชากรรมทางธุรกิจ(Business Crime) จึงเน้นหนักไปทางด้านการกระทำความผิดที่ฝ่าฝืนข้อห้ามของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับในการประกอบธุรกิจ ซึ่งคล้ายกับนิยามของคำว่า Commercial Crime โดยคำว่า Commercial มีรากศัพท์มาจากภาษาลาติน คือคำว่า Commercium ซึ่งหมายถึง การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการกับเงินหรือสินค้า ซึ่งรวมถึง งานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจกรวมถึงการบริโภคใช้สอยสิ่งต่างๆของชุมชน

กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ อธิบายคำนิยามปฏิบัติการของกรมตำรวจสำหรับ ความผิดทางคดีเศรษฐกิจ ว่า "ความผิดทางอาญาเกี่ยวกับภาษีอากร ฝ่ายศุลกากร ฝ่ายสรรพสามิต การส่งออกไปและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า การชดเชยภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักร ความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการเงินและการธนาคาร การค้าและการพาณิชย์ การคุ้มครองผู้บริโภค คุณภาพสิ่งแวดล้อมและการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องดังกล่าว [42]

คลินาร์ด (Clinard) และเยเกอร์ (Yeager) อธิบายว่าอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ถือเป็นประเภทความผิดที่เรียกว่า อาชญากรรมเสื้อปกขาว(White Collar Crime) ซึ่งหมายถึงการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจของบุคคลที่มีอาชีพเฉพาะในนิติบุคคลนั้น มีองค์ประกอบของลักษณะการกระทำความผิด คือ (1)การประกอบอาชีพ และ (2)การกระทำขององค์กรธุรกิจที่เป็นนิติบุคคล [43]

---

[42] พลตำรวจตรี วาทิน คำทรงศรี, เอกสารการจัดตั้งกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ, (ตุลาคม 2535), หน้า 5.

[43] Clinard, Marshall B., Yaeger, Peter, Corporate Crime,(New York: The Free Press, 1980), pp. 9-16.

นักอาชญาวิทยา ชื่อ Reckless จัดให้ อาชญากรทางเศรษฐกิจ (White-Collar Criminals) อยู่ในประเภทของอาชญากรอาชีพที่ใช้เทคนิคชั้นสูงในการกระทำความผิดซึ่งนอกจากจะเป็นผู้ที่มีความรู้ประสพการณ์ มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพหรืออาชีพที่ตนถนัด ยังมีคุณสมบัติพิเศษต่างจากอาชญากรอาชีพธรรมดา [44] คือ

1.อาชญากรอาชีพที่ใช้เทคนิคชั้นสูง มีภูมิหลังที่ดีกว่าอาชญากรอาชีพธรรมดา มีความเฉลียวฉลาด มีบุคคลิกดีเป็นที่ยอมรับ นิยมของคนทั่วไป

2.ใช้เทคนิคชั้นสูง ซึ่งมีประสิทธิภาพในการกระทำความผิด ดังนั้นเมื่อเกิดการกระทำความผิดแล้ว จึงทำให้ยากแก่การสืบสวนสอบสวน จับกุม

3.ประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะไม่สะเทือนขวัญของประชาชน ไม่สร้างความโกรธแค้นแก่เจ้าทุกข์ในระยะแรก

4.มีวิธีการทำลายหลักฐานได้แนบเนียน/ เหลือหลักฐานมัดตัวน้อยที่สุด

5.เป็นอาชญากรรมที่ให้รายได้สูง และวิถีทางการดำเนินชีวิตของอาชญากรพวกนี้ปะปนอยู่กับสังคมของพลเมืองดี

ดังนั้น ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงเสนอความหมายของ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจหรืออาชญากรรมทางธุรกิจ ซึ่งมีขอบเขตความหมายกว้างกว่าความผิดอาญาธรรมดา ว่า "การฝ่าฝืนกฎหมายของบุคคลหรือนิติบุคคล ซึ่งอาจถูกลงโทษจากรัฐ ไม่ว่าการกระทำนั้นจะถูกลงโทษโดยกฎหมายปกครอง กฎหมายหมายแพ่ง หรือกฎหมายอาญา" [45]

---

[44] วีระพงษ์ บุญโญภาส,"อาชญากรรมทางเศรษฐกิจในทศวรรษที่ 90", วารสารกฎหมายจุฬา, ปีที่ 14 ฉบับที่ 2, (มกราคม 2536), หน้า 1-2.

[45] Clinard, Marshall B., Yaeger,Peter, Opcit, pp.16.

2.4.แนวนโยบายของรัฐเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ประเทศไทย เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 - 2539)อันได้แก่นโยบายของ คณะรัฐมนตรี เมื่อครั้งสมัย นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีได้บรรจุนโยบายการ **เร่งรัดป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจ** และแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2534 อันเป็นการดำเนินนโยบายของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับอาชญากรรมเศรษฐกิจ โดยกำหนดให้มีการปรับปรุงหน่วยงานเพื่อรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ

องค์การตำรวจสากล(Interpol)มีหน่วยงานรับผิดชอบเกี่ยวกับอาชญากรรมเศรษฐกิจได้เสนอแนะ (resolution) โดยจัดลักษณะการกระทำความผิดการทุจริตบัตรเครดิต เช่น การปลอม ลักบัตรเครดิตอยู่ใน Econimic Crime Group พร้อมเสนอให้ประเทศสมาชิกองค์การตำรวจสากล รวมทั้งประเทศไทย ว่าควรจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มแผ่ขยายวงกว้างออกไป ทั้งด้าน การปฏิบัติการ ความเสียหาย ในรูปแบบของการกระทำความผิดระหว่างประเทศ (International Crimes) ที่ยากแก่การสืบสวนสอบสวน หาพยานหลักฐานในการสอบสวนดำเนินคดี กรมตำรวจ จึงดำเนินการนับแต่ปี พ.ศ.2529 เป็นต้นมา

เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2530 กรมตำรวจ มีคำสั่งตั้ง " **ศูนย์ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน** " (เรียกชื่อย่อว่า "ศปก.กง." มีศูนย์อำนวยการอยู่ที่ กองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากร ถนนสาธรเหนือ เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร โดยใช้กำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความรู้ ความสามารถและประสพการณ์ในการสืบสวนสอบสวนจากหน่วยงานต่างๆของกรมตำรวจ มาร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ในรูปแบบของหน่วยเฉพาะกิจทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมเศรษฐกิจ รวมทั้งการกระทำผิดเกี่ยวกับการปลอมบัตรเครดิตด้วย ซึ่งทางกรมตำรวจ ได้รายงานให้ที่ประชุม องค์การตำรวจสากล(Interpol) ได้ทราบถึงการจัดตั้งหน่วยเฉพาะ

กิจข้างต้นขึ้นมา ว่าอยู่ระหว่างดำเนินการขอจัดตั้งหน่วยงานดังกล่าวตามกฎหมายต่อไป

ต่อมาวันที่ 22 กันยายน 2532 คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) มีมติในการประชุม ครั้งที่ 8/2532 ให้ปรับปรุงโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และกำหนดตำแหน่งใหม่ในกองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากร โดยให้โอนงานทะเบียนคนต่างด้าว ไปให้ กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง(ต่อมาเปลี่ยนชื่อหน่วยงานเป็น สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง)

วันที่ 30 ธันวาคม 2534 คณะรัฐมนตรีประชุมครั้งที่ 42/2534 มีมติเห็นชอบให้ปรับปรุง กองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากร เป็น **"กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ"**(ชื่อย่อ **"บก.สศก."**ชื่ออังกฤษ "Economic Crime Investigation Division"

วันที่ 18 มีนาคม 2535 คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) ในการประชุมครั้งที่ 6/2535 มีมติกำหนดตำแหน่งใน กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ

วันที่ 20 มีนาคม 2535 มี พระราชกฤษฎีกา แบ่งส่วนราชการ กรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2535 จัดตั้ง **"กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ"** มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนบรรดาคดีความผิดอาชญากรรมเศรษฐกิจ คือ คดีภาษีอากร ศุลกากร สรรพสามิต คดีการเงินและการธนาคาร คดีการค้าและการพาณิชย์ ทรัพย์สินทางปัญญา การคุ้มครองผู้บริโภคและคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยให้อยู่ในสังกัดกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง มีเขตอำนาจหน้าที่รับผิดชอบทั่วราชอาณาจักร ซึ่งมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับ **การปลอมบัตรเครดิต การปลอมแปลงเงินตรา** ซึ่ง องค์การตำรวจสากล (Interpol) จัดให้เป็นคดีความผิดอาชญากรรมเศรษฐกิจด้วย

รัฐบาล ได้วางแนวนโยบายเกี่ยวกับ การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจไว้อย่างชัดเจน โดยที่ กรมตำรวจ นำมาปฏิบัติในการบังคับการตามกฎหมายเพื่อปราบปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจทุกรูปแบบตลอดมา เนื่องจากอาชญากรรมเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นแต่

ละครั้ง ก่อให้เกิดความเสียหายมูลค่ามหาศาล ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งกระทบต่อภาพพจน์ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลอมบัตรเครดิตซึ่งนับวันยิ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงมากขึ้นไป รัฐบาลจึงอนุมัติให้มีการจัดตั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจขึ้นมา 2 หน่วยงาน คือ (1) กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย และ (2) กองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร สำนักงานอัยการสูงสุด [46]

กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ กำหนดแนวทางในการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำผิดเกี่ยวกับการปลอมบัตรเครดิต ซึ่ง กรมตำรวจอนุมัติให้ กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ เปิดการอบรมหลักสูตร การสืบสวนสอบสวนการปลอมแปลงเงินตราและบัตรเครดิต ให้กับพนักงานสอบสวนทั่วประเทศ จำนวน 1,200 คน ระหว่างเดือน ตุลาคม 2535 ถึง เมษายน 2536 โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยสืบสวนสหรัฐ (United States Secret Service) กระทรวงการคลังสหรัฐอเมริกา พร้อมด้วยความร่วมมือจาก ชมรมธุรกิจบัตรเครดิต (Credit Card Club) ซึ่งมีสมาชิกจากธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย 15 แห่งและสถาบันการเงินอื่น 3 แห่งทำการจัดวิทยากรในการบรรยายความรู้เกี่ยวกับ การป้องกันและปราบปรามการปลอมบัตรเครดิต (Credit Card Counterfeiting)

อุตสาหกรรมบัตรเครดิต (Credit Card Industry) มีการขยายตัวตามความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีไปตามส่วนต่างๆของโลก เนื่องจากการที่บริษัทที่เป็นเจ้าของผู้ออกบัตรเครดิต ไม่ว่าจะเป็น บัตรเครดิตธนาคาร (Bank Credit Card) หรือบัตรเครดิตซื้อเชื่อ (Charge Card) ประสงค์สร้างเครือข่ายให้ครอบคลุมทั่วโลก อันหมายถึงรายได้หลายทางจำนวนมหาศาลจากธุรกิจบัตรเครดิต หากมีเครือข่ายการยอมรับบัตรเคร

---

[46] วีระพงษ์ บุญโญภาส, "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจในทศวรรษที่ 90", วารสารกฎหมายจุฬา, ปีที่ 14 ฉบับที่ 2, (มกราคม 2536), หน้า 2.

ดิตมากเท่าใด นอกจากเป็นการให้บริการความสะดวกในการซื้อสินค้าและบริการให้กับผู้ถือบัตรเครดิต ช่วยส่งเสริมการขายให้กับร้านค้ารับบัตรเครดิตแล้ว ยังเป็นการเพิ่มรายได้ของบริษัทที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบัตรเครดิตทั้งสิ้น ไดเนอร์สคลับ (Diners Club) ถือได้ว่าเข้ามาเปิดดำเนินกิจการธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทยเป็นครั้งแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2512 ต่อมามีธุรกิจบัตรเครดิตหลายบริษัทพากันเข้ามาเปิดดำเนินกิจการในประเทศไทย ปรากฏว่าเกิดการกระทำผิดเกี่ยวกับการปลอมบัตรเครดิตขึ้นและยิ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้น โดยประเทศไทยถูกจัดอันดับให้เป็น 1 ใน 5 ประเทศในภูมิภาคเอเชีย ที่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการปลอมบัตรเครดิตสร้างความเสียหายมูลค่ามหาศาล เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 ที่ใช้อยู่ไม่มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการกระทำผิดการปลอมบัตรเครดิต พนักงานสอบสวนของกรมตำรวจ จึงสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดปลอมบัตรเครดิต โดยใช้ฐานความผิดที่ใกล้เคียง ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 แต่มีปัญหาเพราะไม่อาจครอบคลุมได้กับทุกกรณีการกระทำ เช่น กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจค้นจับกุมบุคคลพร้อมอาวุธปืนเถื่อน ค้นพบบัตรเครดิตปลอม 34 ใบ โดยไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้มีการนำไปใช้หรือจะนำไปใช้ จึงไม่อาจดำเนินคดีกับบุคคลนั้นกรณีมีบัตรเครดิตปลอม เป็นต้น

ขณะที่ อุตสาหกรรมธุรกิจบัตรเครดิต รวมทั้ง การประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยมีการพัฒนาคู่กันตลอดมา ทำการขยายรูปแบบบัตรเครดิตธนาคารอย่างรวดเร็ว นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ การโอนและถอนเงินซึ่งกระทำได้ในเวลาอันรวดเร็ว จนเมื่อกันยายน 2537 ชมรมธุรกิจบัตรเครดิต ของ สมาคมธนาคารไทย ซึ่งล้วนประกอบธุรกิจเกี่ยวกับบัตรเครดิต เห็นความสำคัญของปัญหาการกระทำทุจริตต่อธุรกิจบัตรเครดิต ว่าควรมีมาตรการทางกฎหมายเฉพาะเพื่อบังคับใช้กับการกระทำผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิตโดยได้รวบรวม นักกฎหมาย ผู้เชี่ยวชาญทางธุรกิจบัตรเครดิต อดีตผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ตำรวจจากกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ รวม 17 คน ทำการยกร่าง พระราชบัญญัติบัตรเครดิต พ.ศ.... เสนอต่อ สมาคมธนาคารไทย เมื่อ มกราคม 2539 ก่อนเสนอให้รัฐบาลพิจารณาเพื่อนำมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมมาใช้บังคับต่อไป

2.5.การปลอมแปลงบัตรเครดิต กับ อาชญากรรมเศรษฐกิจ

การใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบัน มีการวิวัฒนาการให้ความสะดวกสบายแก่สมาชิกในสังคมทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น สภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยมีอัตราขยายตัวขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดมา แม้จะประสพกับสภาวะเศรษฐกิจถดถอยไปทั่วโลกในช่วงระยะตั้งแต่ปี พ.ศ.2534 เป็นต้นมาก็ตาม แต่วิวัฒนาการสมัยใหม่ที่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวันทำให้คนรุ่นใหม่ยอมรับกันมากขึ้น เพื่อความสะดวกสบายในการจับจ่ายใช้สอย "บัตรเครดิต" หรือที่เรียกกันว่า Credit Card มีส่วนเกี่ยวพันกับชีวิตประจำวันของผู้คน ช่วยเพิ่มอำนาจการซื้อของผู้ถือบัตรเครดิตได้เป็นอย่างดี ธุรกิจบัตรเครดิตมีการขยายตัวเข้าไปในธุรกิจทุกประเภท ได้รับการยอมรับเชื่อถือในทุกวงการ ครอบคลุมไปถึงธุรกิจระหว่างประเทศอย่างรวดเร็ว ในระยะเวลาที่ความเจริญและวิวัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีรุดหน้าไปในช่วง 35 ปีที่ผ่านมา ปรากฏว่า ธุรกิจที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในจำนวนนั้นก็คือ ธุรกิจบัตรเครดิต จำนวนผู้ถือบัตรเครดิตในประเทศไทยมีจำนวนถึง 1,700,000 คน ณ สิ้นปี พ.ศ.2536 มีเงินทุนหมุนเวียนอยู่ในระบบธุรกิจบัตรเครดิตรวมถึง 80,000 ล้านบาทต่อปี ซึ่งล้วนเป็นสิ่งล่อใจให้มิจฉาชีพหาทางเข้ามากระทำความผิดเกี่ยวกับการทุจริตบัตรเครดิต เมื่อพิจารณาจากการกระทำทุจริตบัตรเครดิตที่ปรากฏ จึงแยกลักษณะของการทุจริตบัตรเครดิตได้ 5 วิธีดังนี้ [47]

1.การชโมยบัตรจริงแล้วนำไปใช้ (Lost/Stolen)

การทุจริตบัตรเครดิตส่วนใหญ่ที่มากที่สุดในโลก ร้อยละ 65 มาจากการที่บัตรเครดิตของผู้ถือบัตรถูกลักหรือชโมยไปแล้วนำไปใช้ในการซื้อสินค้าหรือบริการ สำหรับการกระทำทุจริตลักษณะนี้ในประเทศไทยพบว่ามีประมาณร้อยละ 29 เท่านั้น เนื่องจากโอกาสที่จะถูกจับกุมมีมาก นอกจากนั้นการติดต่อสื่อสาร แจ้งข้อมูลระหว่างบริษัทที่ประกอบธุรกิจบัตร

---

[47] ชมรมธุรกิจบัตรเครดิต, "ลักษณะการทุจริตบัตรเครดิต" เอกสารประกอบการบรรยาย, 2538, หน้า 2-3.

เครดิตที่สะดวก รวดเร็ว ทำให้ประสพความสำเร็จในการป้องกันปราบปราม การกระทำทุจริตในลักษณะนี้จึงยิ่งนับวันลดน้อยลงไป แต่ก็เคยปรากฏกรณีที่บัตรเครดิตซึ่งทางผู้ออกบัตรออกบัตรแล้วจัดส่งไปให้ผู้ถือบัตรทางไปรษณีย์ แต่หายไประหว่างการนำส่งจึงไม่ได้รับบัตรเครดิต (issued non receipt)

2.<u>การปลอมแปลงบัตรเครดิต(Counterfeit/Altered Card)</u>

การทุจริตบัตรเครดิตด้วยการปลอมบัตรเครดิตทั้งฉบับ เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นสูง แต่สามารถแยกออกเป็น 3 ลักษณะด้วยกันคือ

2.1.**การปลอมบัตรเครดิต (Counterfeiting Card)** เป็นการนำข้อมูลจากบัตรเครดิตที่แท้จริงซึ่งผู้ถือบัตรนำไปใช้ในการซื้อสินค้าหรือบริการจากร้านค้ารับบัตรเครดิต ไปทำการพิมพ์นูนตัวอักษร (embossing) และบรรจุข้อมูลแม่เหล็ก(encoding)ลงบนบัตรเครดิตที่ทำปลอมขึ้นมา ด้วยเครื่องมือที่เรียกว่า เครื่องพิมพ์อักษรนูน (embosser) และเครื่องป้อนข้อมูลอีเล็คทรอนิค (electronic data encoder) มีขายทั่วไป ทำให้มีบัตรเครดิตปลอมซ้ำกับบัตรเครดิตจริงขึ้นมาอีก 1 ใบโดยมีหมายเลขเครดิตเดียวกัน โดยที่บัตรเครดิตตัวจริงอยู่กับผู้ถือบัตรที่แท้จริง เมื่อบัตรเครดิตปลอมถูกนำไปใช้ซื้อสินค้าหรือบริการ ถ้าหากไม่มีการตรวจสอบอย่างละเอียดจากร้านค้าผู้รับบัตรเครดิต หรือกรณีที่ร้ายไปกว่านั้น หากร้านค้านั้นร่วมทุจริต (collusive shop) ในการรับบัตรเครดิตปลอม จึงยิ่งยากแก่การปราบปราม

เมื่อปลายปี พ.ศ.2538 กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ทำการตรวจค้นจับกุมบุคคลได้พร้อม บัตรเครดิตปลอม โดยเป็นการนำบัตรเครดิตที่หมดอายุแล้วมาตัดเจาะช่องบริเวณแนวที่เป็นส่วนที่พิมพ์อักษรนูน คือหมายเลขบัตรเครดิต วันที่ออก/วันบัตรหมดอายุ ชื่อ นามสกุลเจ้าของบัตร ทำให้เกิดช่อง จากนั้นจึงตัดเอาตัวอักษร ตัวเลขจากบัตรเครดิตใบอื่นๆ ให้มีช่องแนวขนาดพอดีที่จะใส่ ตัวอักษร ตัวเลขเข้าไปในช่องที่ตัดโดยทำการเรียงอักษร ตัวเลขให้ตรงกับหมายเลขบัตร ข้อมูลบัตรเครดิตที่ได้มาโดยทุจริต นำไปร่วมกับร้านค้าทุจริตรูดใบบันทึกการขาย (sales slip) แล้วนำไปขายให้กับธนาคาร

2.2.**การแปลงบัตรเครดิต (Altered Card)** เป็นการใช้ความร้อนรีดบัตรเคร

ดิตจริง (genuine card)ที่หมดอายุแล้ว หรือบัตรที่ได้มาโดยทุจริต จนบรรดาข้อมูลที่พิมพ์อักษรนูนบนบัตรเรียบ จากนั้นจึงนำข้อมูลบัตรเครดิตที่แท้จริงซึ่งผู้ถือบัตรนำไปใช้ในการซื้อสินค้าหรือบริการจากร้านค้ารับบัตรเครดิตไปทำการพิมพ์นูนตัวอักษร (embossing) และบรรจุข้อมูลแม่เหล็ก(encoding) ลงบนบัตรเครดิตที่ทำปลอมขึ้นมา ด้วยเครื่องมือที่เรียกว่า เครื่องพิมพ์อักษรนูน (embosser) และเครื่องป้อนข้อมูลแม่เหล็ก (encoder) มีขายทั่วไป ทำให้มีบัตรเครดิตปลอมซ้ำกับบัตรเครดิตจริงขึ้นมาอีก 1 ใบ โดยมีหมายเลขเครดิตเดียวกัน เมื่อบัตรเครดิตปลอมถูกนำไปใช้ในการซื้อสินค้าหรือบริการ ถ้าหากไม่มีการตรวจสอบอย่างละเอียดจากร้านค้าผู้รับบัตรเครดิต หรือที่ร้ายไปกว่านั้น หากร้านค้านั้นร่วมทุจริต (collusive shop) ในการรับบัตรเครดิตปลอม จึงยิ่งยากแก่การปราบปราม

2.3.**บัตรขาว** (White Plastic) การปลอมบัตรเครดิตชนิดนี้ คือการนำพลาสติคมาตัดให้มีขนาดเท่ากับบัตรเครดิตตัวจริง ทำการพิมพ์อักษรนูน(embossing) ด้วยข้อมูล คือ ชื่อ หมายเลขบัตร วันบัตรหมดอายุ ลายเซ็นที่ได้จากบัตรเครดิตจริงซึ่งกลุ่มผู้ปลอมบัตรเครดิตทำการซื้อข้อมูลจากพนักงานทุจริตของร้านค้า โรงแรม สถานรับบัตรเครดิตอื่นที่ผู้ถือบัตรไปใช้ซื้อสินค้าหรือบริการ จึงเป็นการทำบัตรเครดิตปลอมขึ้นมาอีก 1 ฉบับในขณะที่บัตรเครดิตจริงยังอยู่ในครอบครองของผู้ถือบัตร แต่การนำไปใช้ในการทุจริตต้องได้รับความร่วมมือจากร้านค้าทุจริต(collusive merchant) เพราะบัตรชนิดนี้ไม่มีรูปรอยพิมพ์สีสรรของบัตรเครดิตอยู่เลย การทุจริตลักษณะนี้สร้างความเสียหายให้กับธุรกิจบัตรเครดิตจำนวนมากในแต่ละปี

3.<u>การรูดบัตรซ้ำ (Record of Charge Pumping/Multiple Imprint)</u>

การทุจริตบัตรเครดิต ลักษณะนี้อาจแยกออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ

3.1.**การรูดใบบันทึกการขายสินค้า** (sales slip) **ไว้หลายใบ** (Record of Charge Pumping/Multiple Imprint) ขณะผู้ถือบัตรเครดิตชำระค่าสินค้าหรือบริการด้วยบัตรเครดิต พนักงานหรือเจ้าของร้านค้ารับบัตรเครดิตที่ทุจริต ทำการรูดใบบันทึกการขาย (sales slip)ไว้หลายใบ(Multiple Imprint) โดยผู้ถือบัตรไม่ทราบแต่ส่งมอบใบบันทึกการขาย ให้ผู้ถือบัตรลงลายมือชื่อเพียงใบเดียว ส่วนใบบันทึกการขายที่ลักลอบรูด

ไว้หลายฉบับนั้น จะถูกนำไปกรอกรายการซื้อสินค้าหรือบริการอันเป็นเท็จแล้วปลอมลายมือชื่อผู้ถือบัตรเพื่อนำไปขายให้กับธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน (acquirer)

3.2.**การแก้ไขตัวเลขจำนวนเงิน** (Altered Charge) ที่ปรากฏอยู่ในใบบันทึกการขาย (sales slip) โดยพนักงาน หรือบางครั้งเจ้าของกิจการ ร้านค้าที่ทุจริตมีส่วนร่วมในการแก้ไขตัวเลขจำนวนเงินที่ผู้ถือบัตรเครดิตใช้จ่าย ให้มีจำนวนเงินสูงขึ้นแล้วนำใบบันทึกการขายสินค้า (sales slip) ไปเข้าบัญชีธนาคารเพื่อขอรับเงิน

4.**ผู้ถือบัตรเจตนาทุจริตใช้แล้วหนี(Credit Runaway)**

การกระทำทุจริตบัตรเครดิตลักษณะนี้เกิดจากการที่ผู้ถือบัตรเครดิตผิดนัดการชำระหนี้ค่าใช้จ่ายบัตรเครดิตหรือถูกระงับการใช้บัตรเครดิตไว้ แต่ผู้ถือบัตรมีเจตนาทุจริตนำบัตรเครดิตออกใช้ซื้อสินค้าและบริการ แล้วนำสินค้าที่ซื้อมาไปขายเปลี่ยนเป็นเงินสดไปใช้จ่าย บางครั้งเป็นการทุจริตที่มีการร่วมมือกับกลุ่มมิจฉาชีพ หรือร้านค้าทุจริต (collusive merchant) แบ่งเงินที่ได้จากการขายสินค้า ไม่ยอมชำระหนี้นั้นเพราะผู้ถือบัตรเครดิตที่แท้จริง (genuine card holder) มีเจตนาทุจริตและทราบอยู่แล้วว่า ผู้ออกบัตรบังคับการชำระหนี้ได้ด้วยการฟ้องร้องทางแพ่งเท่านั้น จึงทำการตระเวนใช้บัตรเครดิตซื้อสินค้าและบริการแล้วหลบเลี่ยงไม่ชำระหนี้ พฤติกรรมนี้เรียกว่า credit runaway

5.**การปลอมเอกสารในการสมัคร (Fraudulent Application)**

การทุจริตด้วยการปลอมเอกสาร หลักฐานประกอบการสมัครเป็นผู้ถือบัตรเครดิต ข้อมูลเอกสารที่ใช้ประกอบต่างๆล้วนเป็นเท็จเพื่อให้ได้รับอนุมัติเป็นผู้ถือบัตรเครดิต สำหรับประเทศไทยยังมีการทุจริตลักษณะนี้น้อย เนื่องจากธนาคารส่วนใหญ่ออกบัตรเครดิตให้กับเฉพาะลูกค้าของธนาคารที่มีบัญชีเงินฝาก หรือมีการติดต่อกับธนาคารมานาน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอนำแนวทางการทุจริตบัตรเครดิตเฉพาะการปลอมบัตรเครดิตซึ่งพบว่ามีปัญหาที่ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 ไม่สามารถนำมาปรับใช้ในการสอบสวนดำเนินคดีกับบุคคลที่กระทำทุจริตบัตรเครดิตได้ในทุกกรณีการกระทำ โดยเฉพาะการมีบัตรเครดิตปลอมไว้ในครอบครองที่ไม่มีหลักฐานแสดงการที่ได้นำไปใช้หรือจะนำไปใช้ เป็นต้น

หน่วยสืบสวนสหรัฐ (United States Secret Service) ซึ่งมีภารกิจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนการกระทำทุจริตบัตรเครดิตในประเทศสหรัฐอเมริกาและมีสำนักงานตั้งอยู่ในประเทศไทย อธิบายการกระทำความผิดเกี่ยวกับ บัตรเครดิตปลอม ซึ่งเป็นปัญหาต่ออาชญากรรมเศรษฐกิจไว้ใน เอกสารประกอบการบรรยายสรุป หลักสูตร การสืบสวนสอบสวนการปลอมแปลงเงินตราสหรัฐและบัตรเครดิตปลอม ระดับสารวัตรขึ้นไป เมื่อเมษายน 2536 โดยอธิบายว่า **"บัตรเครดิตปลอม"** (Counterfeit Credit Card) เป็นการทำซ้ำบัตรตัวจริงขึ้นมาหรือที่เรียกอีกอย่างว่า การทำบัตรปลอมที่มีการพิมพ์และบันทึกข้อมูลเลขบัญชีลงบนแถบแม่เหล็กอย่างผิดกฎหมายขึ้นมา (a replica of genuine card. It is a bogus card illegally manufactured and embossed. The magnetic stripes account information is also illegally encoded) โดยการนำข้อมูลบัตรเครดิตที่ถูกต้องซึ่งได้มาอย่างผิดกฎหมาย (illegal obtained) ป้อนบรรจุลงไป (illegal encoded) ในบัตรเครดิตปลอมอย่างผิดกฎหมาย เพื่อนำไปใช้ในทางทุจริตซึ่งสามารถแบ่งการปลอมบัตรเครดิตเป็น 3 รูปแบบ

การปลอมบัตรเครดิต สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

1.**การแปลงบัตร (Altered Card)** ผู้กระทำความผิดจะทำการนำบัตรเครดิตจริงที่หมดอายุ หรือที่ถูกลัก หรือตกหล่น รีดด้วยความร้อนเพื่อให้ตัวพิมพ์นูนบนบัตรเรียบ แล้วทำการพิมพ์ตัวนูนและบันทึกข้อมูลหมายเลขบัญชีที่ยังใช้ได้ลงในแถบบันทึกข้อมูลแม่เหล็กด้านหลังบัตร (the recycling of invalidated cards or lost/stolen cards are flatten and then re-emboss with an active account) เพื่อนำกลับมาใช้ในการซื้อสินค้าหรือบริการ

2.**การปลอมบัตร (Counterfeit Credit Card)** เป็นการทำปลอมบัตรเครดิตขึ้นมาทั้งฉบับ (a replica of genuine card) โดยการพิมพ์ตัวบัตรเครดิตให้มีรูปร่างลักษณะ สี ตรา รวมทั้งพยายามทำแผ่นสะท้อนแสงสามมิติ(three dimension hologram) ให้เหมือนของจริง ทำการพิมพ์อักษรตัวนูน หมายเลขบัญชีที่ยังใช้ได้และบันทึก

ข้อมูลหมายเลขบัญชีลงในแถบบันทึกข้อมูลแม่เหล็กด้านหลัง (It is a bogus card illegally manufactured and embossed. The magnetic stripes account information is also illegally encoded)

3.การทำบัตรพลาสติคขาว (White Plastic Card) นำบัตรพลาสติคที่ตัดให้มีขนาดเท่าบัตรจริง (a piece of white/blank plastic of the same dimension or size of a genuine credit card) พิมพ์ชื่อ หมายเลขบัญชี วันบัตรหมดอายุ ของบัตรที่ยังใช้ได้ด้วยอักษรตัวนูนลงบนบัตรขาว (then emboss with particulars of a valid card account) แต่บัตรเครดิตปลอมชนิดนี้จะต้องนำไปใช้กับร้านค้าที่ทุจริตเท่านั้น (collusive merchant subsequently imprint multiple charges and submit them to the banks for payment) โดยรูดบันทึกการขาย (sales slip) หลายใบด้วยบัตรพลาสติคขาว ปลอมลายมือชื่อแล้วนำไปขายให้กับธนาคารที่ร้านค้านั้นมีบัญชีอยู่ นำเงินมาแบ่งกัน

การปลอมบัตรทั้ง 3 รูปแบบข้างต้น จะต้องนำข้อมูลเกี่ยวกับ หมายเลขบัญชีบัตรเครดิตจริงที่ยังใช้ได้ วันเดือนปีหมดอายุของบัตรเครดิตที่แท้จริง ซึ่งคนร้ายได้มาจากการจดหรือถ่ายสำเนาเอกสาร ใบบันทึกการขาย (Sales slip) ที่เจ้าของบัตรเครดิตนำบัตรเครดิตไปใช้ซื้อสินค้าหรือบริการ นำไปพิมพ์อักษรตัวนูนลงบนบัตรเครดิตปลอม และเฉพาะ 2 รูปแบบแรก บันทึกข้อมูลลงบนแถบบันทึกข้อมูลแม่เหล็ก (electronic data stripe) ด้านหลังก่อนออกตระเวนใช้ ส่วนบัตรพลาสติคขาวต้องมีร้านค้าทุจริตร่วมกระทำผิดด้วย

กรณีการทำปลอมบัตรเครดิต ไม่ว่าลักษณะใด เป็นการทำซ้ำบัตรเครดิตปลอมขึ้นมาในขณะที่บัตรเครดิตตัวจริงที่เป็นของผู้ถือบัตรเครดิต ยังอยู่ในครอบครองของเจ้าของบัตร การกระทำผิดในลักษณะนี้คือ บุคคลนำบัตรเครดิตปลอมนั้นไปใช้ในการชำระค่าซื้อสินค้าหรือบริการ โดยแสดงตนเป็นบุคคลที่มีชื่อปรากฏบนบัตรเครดิตนั้น จึงสามารถปรับหลักกฎหมายใกล้เคียงได้ในความผิดฐาน ปลอมและใช้เอกสารสิทธิปลอม ฉ้อโกงโดยแสดงตนเป็นคนอื่น ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 264, 265, 268, 341 และ 342 (1) เมื่อดูตาม

สถิติการใช้บัตรเครดิตในประเทศไทย เพิ่มมากขึ้นอย่างน่าเป็นห่วง เนื่องจากประเทศไทยกำลังเปลี่ยนเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่(Newly Industrialized Country(NIC)) บุคคลที่ทำทุจริตโดยการใช้บัตรเครดิตปลอมในการซื้อสินค้าและบริการในประเทศไทย ยังมีมากสร้างความเสียหายสูงสุดและถือเป็น อาชญากรรมเศรษฐกิจ สิ่งที่น่าจับตาดู ก็คือการกระทำทุจริตเกี่ยวกับบัตรเครดิตในย่าน เอเชีย-แปซิฟิค ปรากฏว่าความเสียหายที่เกิดจากการปลอมบัตรเครดิต คิดเป็นอัตราร้อยละ 32 ของความเสียหายทั้งหมด เฉพาะของ วีซ่า คาร์ด (Visa Card) ในรอบปี พ.ศ.2537 (ค.ศ.1994) ปรากฏตามรายงานสถิติความเสียหายที่เกิดจากการกระทำทุจริตบัตรเครดิต วีซ่า คาร์ด จำนวน 49,083,000 เหรียญสหรัฐ(ประมาณ 1,227,075,000 บาท)เมื่อเทียบกับช่วงปี พ.ศ.2535(ค.ศ.1992)รวม 49,460,000เหรียญสหรัฐ(ประมาณ 1,236,500,000 บาท),พ.ศ.2536 (ค.ศ.1993) รวม 57,514,000 เหรียญสหรัฐ โดยเปรียบเทียบได้ดังนี้

ความเสียหายการกระทำทุจริตบัตรเครดิตของ Visa International

ประเทศ/Country Asia-Pacific	เฉพาะ วีซ่า คาร์ด / Visa Card Only (US$ 000's) ปี 1992	1993	1994
ปลอมบัตร/C.feit	$ 25,202	$ 23,200	$ 15,650
บัตรหาย/Lost	$ 8,345	$ 14,235	$ 14,157
ถูกลัก/Stolen	$ 8,066	$ 12,961	$ 13,710
ส่งไปรษณีย์/N.rec	$ 5,432	$ 4,348	$ 2,601
หลักฐานสมัครปลอม	$ 268	$ 629	$ 323
ทุจริตอื่นๆ	$ 2,147	$ 2,141	$ 2,642
เอเชียแปซิฟิค/AP.	$ 49,460	$ 57,514	$ 49,083

ที่มา: Visa International, Hong Kong, March 1996.

กรณีการปลอมบัตรเครดิต นับว่าสร้างความเสียหายให้กับ ธุรกิจบัตรเครดิต จำนวนมหาศาลทั้งในประเทศไทย และในระหว่างประเทศ จากการรายงานของ Master Card พบว่าการทุจริตบัตรเครดิต เฉพาะการใช้บัตรเครดิตปลอมในปี พ.ศ.2537 (ค.ศ.1994) คิดเป็นมูลค่าความเสียหาย 20,877,228 เหรียญสหรัฐ (ประมาณ 521,930,700 บาท) เป็นอัตราร้อยละ 72.6 ของความเสียหายในการทุจริตบัตรเครดิตรูปแบบอื่น เมื่อเปรียบเทียบกับความเสียหายของการทุจริตบัตรเครดิตในรอบปี พ.ศ.2535 (ค.ศ.1992) และปี พ.ศ.2536 (ค.ศ. 1993) ความเสียหายที่เกิดจากการปลอมบัตรเครดิตยังอยู่ในอัตราสูง ซึ่งแยกได้ดังนี้

ความเสียหายการกระทำทุจริตบัตรเครดิตของ Master Card

ประเทศ/Country Asia-Pacific	เฉพาะ มาสเตอร์ คาร์ด /Master Card Only (US$ 000's) ปี 1992	1993	1994
ปลอมบัตร/C.feit	$ 22,088	$ 35,051	$ 20,877
บัตรหาย/Lost	$ 1,855	$ 2,528	$ 2,611
ถูกลัก/Stolen	$ 3,192	$ 3,051	$ 2,535
ส่งไปรษณีย์/N.rec	$ 1,511	$ 2,371	$ 993
หลักฐานสมัครปลอม	$ 132	$ 210	$ 94
ทุจริตอื่นๆ	$ 1,620	$ 2,654	$ 1,627
เอเชียแปซิฟิค/AP.	$ 30,398	$ 45,865	$ 28,737

ที่มา : Master Card, Hong Kong, March 1996.

จากรายงานความเสียหายที่เกิดจากการทุจริตบัตรเครดิตเฉพาะที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ของ มาสเตอร์ คาร์ด (Master Card) เมื่อเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นในแถบภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิค และทั่วโลก ในรอบปี พ.ศ.2538 (ค.ศ.1995) ปรากฏความเสียหายจากการใช้บัตรเครดิตปลอม 1,165,000 เหรียญสหรัฐ(ประมาณ 29,125,000บาท) คิดเป็นอัตราร้อยละ 60.67 ของความเสียหายการทุจริตทุกประเภทในประเทศไทย หากนำไปเปรียบเทียบกับความเสียหายการปลอมบัตรเครดิตในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิค จำนวน 17,815,000 เหรียญสหรัฐ (ประมาณ 445,375,000 บาท) และความเสียหายการใช้บัตรเครดิตปลอมทั่วโลก 114,571,000 เหรียญสหรัฐ (ประมาณ 2,864,275,000บาท) โดยสามารถเปรียบเทียบได้ดังนี้

สถิติเปรียบเทียบความเสียหายการกระทำทุจริตบัตรเครดิตต่อ Master Card

ประเทศ/ภูมิภาค ประเภทการทุจริต	ประเทศไทย	เอเชีย-แปซิฟิค	รวมทั่วโลก
	(ความเสียหาย ปี พ.ศ.2538 เป็นหน่วย US $ '000)		
ปลอมบัตร/C.feit	$ 1,165	$ 17,815	$114,571
บัตรหาย/Lost	$ 174	$ 1,911	$ 76,969
ถูกลัก/Stolen	$ 242	$ 2,851	$111,840
ส่งไปรษณีย์/N.rec	$ 60	$ 735	$ 35,825
หลักฐานสมัครปลอม	$ 2	$ 691	$ 26,876
ทุจริตอื่นๆ	$ 216	$ 901	$ 20,916
ซื้อสินค้าโทรศัพท์	$ 14	$ 1,372	$ 53,888
รูดบัตรซ้ำ/Multi.	$ 47	$ 123	$ 3,061
รวมทั้งหมด	$ 1,920	$ 26,399	$443,946

ที่มา : Master Card, Hong Kong, March 1996.

จากสถิติที่ปรากฏข้างต้น แสดงให้เห็นว่าประเภทของการกระทำทุจริตบัตรเครดิตที่สร้างความเสียหายมากที่สุด ได้แก่การใช้ บัตรเครดิตปลอม ซึ่งมิใช่เฉพาะเป็นปัญหาต่อธุรกิจบัตรเครดิตเท่านั้น แต่ส่งผลกระทบต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองด้วย และกลไกสำคัญในการป้องกันปราบปรามการกระทำทุจริตข้างต้นก็คือประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 ที่มีใช้บังคับอยู่ปัจจุบัน แต่ยังไม่ได้บัญญัติความผิดเฉพาะสำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิต จึงได้แต่เพียงเทียบเคียงจากบทกฎหมายอาญาที่ใกล้เคียง ได้แก่ มาตรา 264 บัญญัติว่า "ผู้ใดทำเอกสารปลอมขึ้นทั้งฉบับหรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใด โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ถ้าได้กระทำเพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าเป็นเอกสารที่แท้จริง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานปลอมเอกสาร.."

บัตรเครดิต ออกโดยผู้ออกบัตร โดยเจตนาให้เฉพาะผู้เป็นเจ้าของบัตรเพื่อนำไปใช้ในการซื้อสินค้าและบริการจากร้านค้าต่างๆที่เป็นร้านค้ารับบัตรเครดิต การที่ผู้ออกบัตร ทำการออกบัตรเครดิตแต่ละใบ จะมีการกำหนด หมายเลขบัญชี หรือหมายเลขบัตร ใช้เฉพาะบัตรเครดิตใบละ 1 หมายเลขเท่านั้น และบรรจุข้อมูลแม่เหล็กไฟฟ้าต่างๆเพื่อเป็นกลไกในการเข้าถึงเพื่อสั่งการให้เครื่องมืออุปกรณ์ทันสมัยที่มีการนำมาใช้ในเครือข่ายการตรวจสอบควบคุม เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการซื้อสินค้าและบริการด้วยบัตรเครดิต จึงเห็นได้ว่าเป็นการออกบัตรให้ผู้ถือบัตรที่มีเจตนาให้สิทธิเฉพาะผู้ที่เป็นเจ้าของสามารถนำไปใช้ในการซื้อสินค้าและบริการ เมื่อนำไปใช้จึงก่อให้เกิดสิทธิแก่คู่สัญญาทุกฝ่ายที่เข้าทำสัญญาผูกพันตน เมื่อพิจารณาตามลักษณะของการออกและการนำไปใช้ของบัตรเครดิต จึงเป็นการออกบัตรเครดิตให้ผู้ถือบัตรเพียงคนเดียวเท่านั้น มีหมายเลขบัญชีเพียง 1 บัญชีคือมีบัตรเครดิตเพียงใบเดียวเท่านั้นที่ใช้ได้เฉพาะบุคคลผู้เป็นเจ้าของบัตรเครดิตนั้นๆเท่านั้น เมื่อพิจารณาตามนัย มาตรา 265 จึงถือได้ว่า บัตรเครดิตเป็นเอกสารสิทธิ หากผู้กระทำผิดนำไปใช้หรืออ้างว่าเป็นเจ้าของบัญชีบัตรเครดิตด้วยการแสดงตนเป็นบุคคลอื่น (แสดงตนเป็นผู้ถือบัตร) จึงต้องรับผิดตามมาตรา 268, 341, 342 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 แต่ปัญหาจะเกิดขึ้นเมื่อผู้กระทำผิดถูกตรวจพบว่ามีบัตรเครดิตไว้ในครอบครอง แต่ไม่ปรากฏหลักฐานใดเกี่ยวกับการได้ใช้ หรือจะนำไปใช้ เนื่องจากผู้กระทำผิดมักทำลายหลักฐานทุกชนิดเพื่อหลบเลี่ยงการถูกจับกุมดำเนินคดี

ความเป็นมาของการตีความกฎหมาย

สาเหตุจากการที่ธุรกิจบัตรเครดิต เข้ามามีบทบาทในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.2512 อันเป็นช่วงเวลาหลังจากที่ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 ประกาศใช้บังคับ การบัญญัติการกระทำที่ถือเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ยังไม่อาจครอบคลุมถึงการกระทำบางอย่างในการกระทำผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิต ก่อนอื่นควรมาทำการพิจารณาเกี่ยวกับการตีความกฎหมายว่ามีความจำเป็นเพียงใด กฎหมายเมื่อมีการร่างหรือบัญญัติขึ้นมาใช้บังคับแล้ว ย่อมมีผลบังคับใช้กับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ผู้มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจึงต้องทำหน้าที่นำกฎหมายปรับเข้ากับเหตุการณ์ หรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น หรือในบางกรณีแม้กฎหมายใกล้เคียงไม่อาจหาได้ แต่ก็มีการนำหลักที่เป็นความเห็นของปราชญ์ทางกฎหมายได้อธิบายไว้ หรือศาลเคยตัดสินชี้ขาดไว้แต่เดิมมาอนุโลมใช้กับกรณีที่เกิดขึ้น [48] จึงเกิดศาสตร์แห่งการตีความขึ้นมา การตีความกฎหมายมักพบว่ามีการขัดแย้งกันเสมอในการตีความ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความรู้สึกที่มีต่อกฎหมาย การวางกฎหมายฉบับนั้นไว้ในสภาพที่ศักดิ์สิทธิ์แตะต้องไม่ได้ หรือกฎหมายฉบับนั้นเป็นเครื่องมือของสังคม แม้ศาลยังมีความเห็นในการตีความต่างกันออกไป การตีความกฎหมายในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป จึงมิใช่เรื่องแปลกในวงการกฎหมาย.[49] การตีความกฎหมายเป็นปัญหาสำคัญตลอดมา ไม่ว่าประเทศนั้นจะใช้ระบบกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร (Common Law) หรือระบบประมวลกฎหมาย (Civil Code)ก็ตาม ส่วนประเทศไทย เป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Code) ดังนั้นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาใช้บังคับ ก็เพื่อแก้ไขความบกพร่อง หรือความไม่ยุติธรรมที่มีอยู่ก่อนการบัญญัติกฎหมาย หรือส่งเสริม หรือจัดให้มีในสิ่งที่ยังไม่มี หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น[50] ในการ

---

[48] ปรีดี เกษมทรัพย์, คำบรรยายในวิชาสัมมนากฎหมายแพ่ง, ชุดที่ 1, หน้า 7

[49] พูนศักดิ์ วรรณพงษ์, "ปัญหาข้อขัดข้องในการตีความ", วารสารนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ปีที่ 1, ฉบับที่ 1, พ.ศ. 2520.

[50] หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, (กรุงเทพ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521), หน้า 112.

ตีความกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ความผิดและระวางโทษไว้ ถือเป็นกฎหมายพิเศษ ซึ่งยึดหลักในการตีความดังนี้

1.การตีความกฎหมายอาญา ต้องตีความโดยเคร่งครัด ถ้ามีกรณีสงสัยต้องตีความให้เป็นประโยชน์กับจำเลยหรือเป็นผลดีแก่จำเลย จะตีความขยายความให้จำเลยได้รับโทษไม่ได้ เนื่องจากกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ความผิดและระวางโทษไว้ทั้งการลงโทษทางอาญา เป็นการตัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หรือบางครั้งเป็นกรณีประหารชีวิต จึงต้องความโดยเคร่งครัดตามตัวอักษรเท่านั้น

2.การตีความกฎหมายภาษีอากร ถือหลักว่าต้องตีความโดยเคร่งครัด จะขยายความครอบคลุมให้ราษฎรต้องเสียภาษีไม่ได้ กรณีสงสัยต้องตีความให้เป็นคุณแก่ราษฎร ดังนั้น จึงต้องตีความโดยเคร่งครัด

องค์การตำรวจสากล (Interpol) จัดแบ่งให้การกระทำความผิด การปลอมบัตรเครดิต (Counterfeit Credit Card) ให้เป็น หนึ่งในบรรดาคดีความผิดอาชญากรรมเศรษฐกิจ ซึ่งในที่สุด กรมตำรวจ จึงได้จัดตั้งขึ้นมาและมีการกำหนดหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลง บัตรเครดิต เงินตรา ขึ้นมาเพื่อให้ตรงกับเป้าหมายการจัดตั้ง กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ เพื่อการสืบสวนสอบสวนและป้องกันปราบปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจ เกี่ยวกับการปลอมแปลงบัตรเครดิต

การปลอมบัตรเครดิต เป็นปัญหาหลักต่อระบบธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกิดปัญหาต่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทย ไม่มีกฎหมายเฉพาะที่สามารถนำมาบังคับใช้กับการกระทำผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิต จึงก่อให้เกิดปัญหาในการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการมี หมายเลขบัตรเครดิต เครื่องมือในการใช้ทำปลอมบัตรเครดิต และการมีบัตรเครดิตปลอมไว้ในครอบครอง กรณีจึงเป็นการนำเอาประมวลกฎหมายอาญาที่ใกล้เคียงมาใช้บังคับในการสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการปลอมบัตรเครดิตได้เป็นบางส่วนเท่านั้น

ยังไม่สามารถครอบคลุมไปถึงการกระทำทุจริตบางอย่าง เกี่ยวกับ การปลอมบัตรเครดิตได้ เช่น การมีบัตรเครดิตปลอมไว้ในครอบครอง หรือขายข้อมูลบัตรเครดิต ซึ่งมีบุคคลที่ทุจริตจำนวนมากที่สามารถหลบเลี่ยงการถูกจับกุมสอบสวนดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับการปลอมบัตรเครดิต ซึ่งถือเป็นการกระทำทุจริตบัตรเครดิตประเภทหนึ่งที่ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตให้ความสนใจเนื่องจากมีความเสียหายมหาศาลและแนวโน้มสูงขึ้น บางกรณีเป็นการนำบัตรเครดิตของผู้อื่นที่หายหรือถูกลักมาจากผู้ถือบัตร ซึ่งผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา มาตรา 352 วรรค 2

2.6. นโยบายทางอาญา และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในการป้องกันปราบปรามการปลอมบัตรเครดิต

"นโยบายอาญา" คือ วิธีการที่ชาญฉลาดในการไปสู่เป้าหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยการให้ผลร้ายต่อผู้เป็นต้นเหตุแห่งความไม่สงบและผลร้ายต้องเป็นประโยชน์แก่สังคมด้วย [51]

กฎหมายอาญา เป็นแขนงหนึ่งของกฎหมายมหาชน ที่วางระเบียบความเกี่ยวพันระหว่าง รัฐกับเอกชน โดยกำหนดหน้าที่เอกชนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด หากเอกชนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายมหาชนแล้ว รัฐต้องดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติที่ กำหนดไว้ว่าการกระทำอย่างใดเป็นความผิดและจะต้องได้รับโทษอาญา ส่วนการดำเนินนโยบายอาญาถือว่าเป็นวิธีการที่จะทำการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยการให้ผลร้ายต่อผู้เป็นต้นเหตุแห่งความไม่สงบและผลร้ายนั้นจะเป็นประโยชน์แก่สังคมโดยส่วนรวม ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายและผู้ต้องหา หวังผลในทางป้องกันปราบปรามอาชญากรรมมิให้เกิดขึ้น โดยใช้บทบัญญัติของกฎหมายที่มีระบบและกระบวนการ เพื่อการสร้างสรรในสิ่งดีงามให้กับสังคม

---

[51] มุรธา วัฒนะชีวะกุล, คำบรรยายวิชา นโยบายอาญา, คณะนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นโยบายทางอาญาของรัฐ ที่เกี่ยวกับ กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529)เพื่อ "การพัฒนาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน" กำหนดแนวทางไว้คือ

1.ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้าน กระบวนการยุติธรรม เร่งรัดการดำเนินงานให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ ได้แก่ กรมอัยการ กรมตำรวจ กรมราชทัณฑ์ กรมการปกครองและกระทรวงยุติธรรม

2.ดำเนินการปรับปรุงระบบอัยการให้ไปสู่ระบบมาตรฐานอัยการสากล เพื่อให้พนักงานอัยการมีบทบาทและความรับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้อง

เมื่อพิจารณาขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในขบวนการยุติธรรมทางอาญา มี 4 ประการ [52] คือ

1.**ประชาชน** ซึ่งมีสิทธิในการ ร้องทุกข์ กล่าวโทษ และสิทธิในการฟ้องคดีอาญา

2.**ตำรวจและพนักงานฝ่ายปกครอง** มีอำนาจในการ สืบสวน สอบสวนและจับกุม

3.**พนักงานอัยการ** มีอำนาจพิจารณาและสั่งสำนวนการสอบสวน ฟ้องคดีต่อศาล

4.**ศาล** มีอำนาจในการไต่สวนมูลฟ้อง พิจารณาคดีและพิพากษาคดี

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี ทำให้มีการนำเอาความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีไปใช้ในการกระทำความผิดอาชญากรรมเศรษฐกิจ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ตอบแทนในทางที่มิชอบด้วยกฎหมาย ยิ่งเวลาผ่านไป รูปแบบ วิธีการกระทำความผิดก็ยิ่งสลับซับซ้อน ยากแก่การสืบสวนสอบสวนการรวบรวมพยานหลักฐานยิ่งขึ้น

---

[52] อมร จันทรสมบูรณ์,"อำนาจสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้องในขบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย",บทบัณฑิตย์, ฉบับที่ 30 พ.ศ.2516, หน้า 618-619.

รัฐบาลเป็นผู้กำหนดแนวทางนโยบายอาญา ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม การสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จึงต้องมีกลไกรัฐที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายรวมถึงขบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อเป็นหลักประกันให้สังคมในด้านความปลอดภัย เป็นเครื่องแสดงออกถึงประสิทธิภาพของนโยบายอาญาว่าได้ผลในการดำเนินการตามขบวนการยุติธรรมทางอาญาเพียงใด กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมเศรษฐกิจ จึงแยกได้ต่อไปนี้

1.อำนาจการสืบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจ เริ่มขึ้นเมื่อเห็นว่า มีการกระทำความผิดต่อกฎหมาย(Investigate breaches of the penal law) มีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด ซึ่งมีบัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10) ซึ่งมิได้กำหนดขอบเขตในการสืบสวนไว้แต่อย่างใดแต่ก็ถือเป็นขั้นตอนแรกเริ่มของขบวนการยุติธรรมในประเทศไทย โดยการสืบสวนแยกออกได้เป็น [53]

1.1.การสืบสวนก่อนเกิดเหตุ (Preventive Investigation)

เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน เป็นการหาข่าว ติดตามความเคลื่อนไหวเบาะแสและพฤติการณ์ต่างๆที่น่าสงสัย เพื่อประโยชน์ในการป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรม (deterent)

1.2.การสืบสวนเมื่อมีเหตุเกิดขึ้นแล้ว (Primary Investigation)

การสืบสวนเมื่อมีเหตุหรือการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิสูจน์ความจริง ในอันที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ แต่ในกรณี

---

[53] สมเกียรติ พ่วงทรัพย์, พลตำรวจตรี,"สัมฤทธิภาพการสืบสวน",(กรุงเทพมหานคร :บริษัท โรงพิมพ์กรุงเทพ (1984) จำกัด, พิมพ์ครั้งที่ 3, พ.ศ.2533),หน้า 32.

ที่ไม่ทราบตัวผู้กระทำความผิด เจ้าพนักงานผู้สืบสวนจะต้องทำการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อให้ได้รายละเอียดว่า ใครเป็นผู้กระทำความผิด กระทำความผิดอะไร เมื่อใด ที่ไหน อย่างไรและสาเหตุในการกระทำความผิด [54] เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ มีหน้าที่ในการสืบสวน โดยมีวัตถุประสงค์หลักก็เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริงและหลักฐานในอันที่จะสามารถเข้าสู่ขั้นตอนของการสอบสวนดำเนินคดีต่อไป หรือบางกรณีประโยชน์ของการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจส่งผลดีทำให้เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิด (deterrent)

2.อำนาจการสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นขั้นตอนของการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ ตามนัยแห่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) ทั้งนี้ การสอบสวนซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยการดำเนินการมีการควบคุม ตรวจสอบ ทั้งนี้ เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปอย่างยุติธรรมและรวดเร็ว การสอบสวนที่มีขั้นตอนเป็นระบบชัดเจนก็ช่วยทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตำรวจ การรวบรวมพยานหลักฐานในคดีให้ได้มากที่สุด จึงทำการจับกุมผู้ต้องหาสรุปสำนวนการสอบสวนเพื่อเสนอความเห็นสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้อง ก่อนส่งไปให้พนักงานอัยการพิจารณามีความเห็นเพื่อฟ้องต่อศาล หรือสั่งไม่ฟ้อง หรือมิฉะนั้นพนักงานอัยการ อาจขอให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนพยานเพิ่มเติมขั้นตอนนี้จึงเป็นการใช้ระบบกฎหมายว่าด้วยการค้นหาความจริง (inquisitorial system)ที่หลายประเทศทั่วโลกใช้อยู่ เพราะเป็นระบบที่สามารถค้นหาความจริง นอกจากนั้น พนักงานอัยการยังเป็นกลไกที่สำคัญในการกลั่นกรอง ตรวจหลักฐานพยาน ต่างๆที่มีการรวบรวมไว้โดยพนักงานสอบสวน ซึ่งถือเป็น หลักการคานกัน(Check and balance)เพื่อพนักงานอัยการมีความเห็นฟ้องคดีสู่ศาล เพื่อดำเนินการพิจารณาคดีในชั้นศาลต่อไป

---

[54] สง่า ดวงอัมพร, พันตำรวจเอก, "การสืบสวนและสอบสวน",(กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิคตอรี่การพิมพ์, 2524), หน้า 2.

3.**อำนาจการจับกุม ควบคุมตัว**ผู้กระทำความผิด ซึ่งทำเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน โดยมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง เนื่องจากการจับกุม ซึ่งรวมทั้งการตรวจค้น ซึ่งเป็นมาตรการในสอบสวนคดีอาญาที่มีผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ต้องเป็นกรณีที่มีความจำเป็นที่ต้องทำการจับกุมเท่านั้นและการจับกุมต้องมีหมายจับเสมอ เว้นแต่เป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่สามารถจะออกหมายจับได้ทัน หรือเป็นการกระทำความผิดซึ่งหน้า ตามเหตุที่ยกเว้นไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายใต้บังคับของข้อบังคับว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตาม มาตรา 61

หลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ ถือว่าเป็นกลไกขั้นต้นของขบวนการยุติธรรมทางอาญาว่ามีการปฏิบัติเท่าที่จำเป็นในการสอบสวนดำเนินคดีกับบุคคลตามหลัก "เสรีนิยม"(Liberalism) ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่ยอมให้รัฐบังคับหรือควบคุม ใช้มาตรการเข้าไปแทรกแซงสิทธิเสรีภาพของสมาชิกในสังคม เช่นการลงโทษได้เฉพาะเพื่อปกป้องสังคมเท่านั้น [55]โดยกระทรวงมหาดไทย ออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.2523 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ.2523 และในปีภายหลังจากนั้น ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เพื่อเป็นการตรวจสอบและจำกัดอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยกำหนดลักษณะความผิดทางอาญาที่มีอัตราโทษตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้พนักงานสอบสวนขอรับความเห็นชอบในการออกหมายจับบุคคล ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ใน ป.วิ.อาญา มาตรา 66 (1)และ (2) โดยยื่นเสนอเพื่อขอรับความเห็นชอบจาก ปลัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมอบหมายให้พนักงานอัยการ เมื่อยังสังกัดกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้พิจารณาการให้ความเห็นชอบ ต่อมา กรมอัยการ ปรับปรุงเป็นสำนักงานอัยการสูงสุด ปลัดกระทรวงมหาดไทยจึงมอบหมายให้ ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทยพิจารณา ในต่างจังหวัดให้ขอรับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจังหวัด ช่วยกลั่นกรองให้ผู้ว่าราชการจังหวัดก่อนให้ความเห็นชอบ

---

[55] วิชัย อริยะนันทกะ, "รัฐ สังคม เสรีนิยมและกฎหมาย", บทบัณฑิตย์ (ธันวาคม 2533), หน้า 84.